

त्यांच्या मते....

हिम्मत असेल तर मला संपवून दाखवाच

उद्धव ठाकरे
चाळीस आमदार फोडले, पक्षाचे नाव, चिन्ह हिरावले आणखी काय संपवायचे.

बडनेरा येथील सभेत संभाजी भिडे यांनी महात्मा गांधी यांच्या चारित्र्यावर अत्यंत खालच्या पातळीवर जाऊन शिंतेडो उडविले.

एक बातमी
जागेवरच भिडे चे तोंड बंद करायला पाहिजे.

आदिवासी रात्रीचा कार्यक्रम करतात ते बिचारे शुद्धीत नसतात आणि त्यांचा कार्यक्रम केला जातो.

जितेंद्र आव्हाड
बरे झाले, आव्हाड यांनी माफी मागितली नाही तर ते आपल्या मतावर ठाम राहिले असते.

उद्धव ठाकरे यांनी सत्ता घरापूती वापरली.
चंद्रशेखर बावनकुळे
सत्ता कोण घरासाठी, कोण परिवारासाठी वापरतात जनतेसाठी कधी वापरणार?

थकीत एफआरपी प्रकरणी कारखानदारांना नोटीसा

पुणे : राज्यातील साखर कारखान्यांकडे सुमारे ८१० कोटी रुपये एफआरपी थकीत आहे. या प्रकरणी साखर आयुक्त चंद्रकांत पुलकुंडवार यांनी नोटीसा बजावल्याने थकीत एफआरपी मिळण्याची आशा निर्माण झाली आहे.

राज्यातील साखर कारखानदारांकडे ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांची ८१७ कोटी रुपयांची एफआरपी थकीत आहे. या साखर कारखान्यांच्या विरोधात राज्य शासनाने कारवाईची ठाम भूमिका घेतली आहे. स्वतः राज्याच्या मुख्य सचिवांनी या प्रकरणात लक्ष

घातले आहे. २०२२-२३ मधील ऊसाच्या गाळप हंगामात २११ साखर कारखान्यांनी शेतकऱ्यांकडून ऊसाची खरेदी केली होती. त्यातील १२५ कारखान्यांनी १०० टक्के एफआरपी चुकती केली आहे. मात्र ७९ कारखान्यांनी ८० ते ९९ टक्के एफआरपी दिली आहे. दोन कारखान्यांनी ६० ते ८० आणि पाच कारखान्यांनी ५० टक्केच एफआरपी थकवली आहे. यातील नऊ कारखान्यांच्या विरोधात साखर आयुक्तालयाने महसूल वसुली प्रमाणपत्र (आरआरसी) जारी केले आहे. आरआरसी काढताच संबंधित कारखान्यांच्या मालमत्ता

जम करून शेतकऱ्यांना थकबाकीची रक्कम दिली जाते. शेतकऱ्यांना कोणत्याही परिस्थितीत लवकरात लवकर थकीत रकमा मिळायला हव्यात. त्यासाठी साखर आयुक्तालयाने कडक पाबले टाकावीत, अशा सूचना राज्याचे मुख्य सचिव मनोज सैनिक यांनी दिल्या आहेत. त्यामुळे साखर आयुक्त चंद्रकांत पुलकुंडवार यांनी नऊ साखर कारखान्यांच्या मालमत्ता जमीनबाबत राज्यातील विविध जिल्हाधिकाऱ्यांना पत्रे पाठवली आहेत. ज्या साखर कारखान्यावर आरआरसी करण्यात आलेली आहे. या कारखान्याकडून

थकीत रकमेची वसुली करण्यासाठी तत्काळ पावले उचलण्याच्या सूचना राज्याच्या मुख्य सचिवांनी दिल्या आहेत. त्यामुळे आरसीसी प्रक्रिया त्वरित पूर्ण करावी, असे साखर आयुक्ताने जिल्हाधिकाऱ्यांना लिहिलेल्या पत्रात नमूद केले आहे. याबाबत साखर आयुक्त चंद्रकांत पुलकुंडवार यांनी उस्मानाबाद, लातूर, सोलापूर, जालना, औरंगाबाद येथील जिल्हाधिकाऱ्यांशी स्वतः संपर्क साधला आहे. केंद्र सरकारने दिलेल्या माहितीनुसार आतापर्यंत साखर आयुक्त चंद्रकांत पुलकुंडवार यांनी दिली आहे.

शेतकऱ्यांना अदा केली आहे. मागील वर्षीच्या तुलनेत अदा केलेली ऊसाची थकबाकी ही कमी आहे. मागील वर्षी ९९.९ टक्के यापेक्षा जास्त ऊसाची थकबाकी पूर्ण केली होती. दरम्यान, देशातील कोणत्याही भागापेक्षा जास्त एफआरपी वाटप महाराष्ट्रात झाले आहे. एफआरपीची थकीत रक्कमदेखील दीड टक्क्यांच्या आसपास आहे. परंतु, तीसुद्धा राहू नये यासाठी साखर आयुक्तालयाकडून गांभीर्याने पाठपुरावा सुरू असल्याची माहिती साखर आयुक्त चंद्रकांत पुलकुंडवार यांनी दिली आहे.

नैसर्गिक आपत्तीग्रस्तांना वाढीव दराने मदत, मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदेची विधानसभेत घोषणा

मुंबई : सध्या राज्यभरात पावसाचा वेग वाढला असून काही भागात अतिवृष्टी आणि पुराच्या पाण्यामुळे नागरिकांच्या घरांचे आणि मालमत्तेचे नुकसान झाले आहे. राज्य शासनाने नेहमीच अशा प्रसंगात आपत्तीग्रस्तांना मदतीचा हात दिला असून नुकसानीसाठी प्रती कुटुंब दहा हजार रुपये वाढीव मदतीची आणि तुकानदार, टपरी धारक यांना सुद्धा आर्थिक मदत देण्याची घोषणा मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांनी आज विधानसभेत केली. ही वाढीव मदत जून ते ऑक्टोबर, २०२३ या चालू पावसाळ्यातील नैसर्गिक आपत्तीसाठी देण्यात येईल. विधानसभेत केलेल्या निवेदनात मुख्यमंत्र्यांनी वाढीव मदतीबाबत माहिती दिली.

लातूरघर, फ्लॉट घेवून देतो म्हणून २९ लाखांची फसवणूक

अहमदपूर : लातूरमध्ये माझे मोठे नातेवाईक बिल्डर आहेत. त्यांच्या मार्फत लातूर-बाभळ्यावर रोडवर तसेच अहमदपूर, शिरूर ताजबंद येथे घर, फ्लॉट घेवून देतो म्हणून २९ लाख रुपयांची फसवणूक केल्या प्रकरणी पती, पत्नी व त्यांच्या मुलाविरूद्ध गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे.

अमिरवी इलियास शेख रा. हाडोळती, ता. अहमदपूर यांच्याकडून व इतरांकडून चंद्रकला ईश्वर भुसारे, ईश्वर बापूराव भुसारे, सुदर्शन ईश्वर भुसारे तिथेही रा. हाडोळती, ता. अहमदपूर यांनी लातूर-बाभळ्यावर रोडवर, अहमदपूर व शिरूर ताजबंद येथे घर, फ्लॉट घेवून देतो म्हणून करार केला. घर

घेवून देण्यापेठी भुसारे कुटुंबियांनी २९ लाख १० हजार रुपये घेतले. नंतर घर, फ्लॉट संदर्भात चौकशी करण्यासाठी गेले असता भुसारे कुटुंबियांनी तुम्ही अधिक मगो लापाला तर तुम्हाला जिवंत ठेवणार नाही. नाहीतर तुमच्या नावे चिन्ही ठेऊन औषध पिऊन मरेन अशी धमकी दिली. १९ जानेवारी २०२३ ते २९ मे २०२३ दरम्यान घर,

फ्लॉट देतो म्हणून पैसे घेतले होते. या प्रकरणी अहमदपूर पोलिसांत चंद्रकला भुसारे, ईश्वर भुसारे, सुदर्शन भुसारे यांच्या विरोधात फसवणुकीचा गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. पोलिस निरीक्षक एस. आर. देडे यांच्या मार्गदर्शनाखाली पोलीस उपनिरीक्षक अंधोरीकर हे अधिक तपास करीत आहेत.

१० हजारांची मदत तुटपुंजी : पटोले

मुंबई : महाराष्ट्राचा अर्धा भागात अतिवृष्टीत बुडाला आहे आणि अर्धा भागात पाऊस पडलेला नाही. शेतकऱ्यांवर दुबार पेरणीचे संकट ओढवले आहे. सरकारने १० हजार रुपयांची मदत जाहीर केलेली आहे पण दुबार पेरणीसाठी बियाणे, खत, डिझेल लागते, पेरणीचा खर्च जास्त येते. त्यामुळे नुकसानीच्या प्रमाणात सरसकट मदत करावी, अशी मागणी काँग्रेस पक्षाने केल्याची माहिती महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटीचे अध्यक्ष नाना पटोले यांनी केली आहे. विधान भवन परिसरात प्रसार माध्यमांशी संवाद साधताना नाना

पटोले म्हणाले की, शेतकरी संकटात सापडलेला असताना सरकारने त्याला भरीव मदत करण्याची गरज आहे. पण सरकारने जाहीर केलेली मदत ही जखमेवर मीठ चोळणारी आहे. दुबार पेरणी केली तरी पीक येईलच याची शाश्वती नाही, पीक वाया गेल्याने शेतकऱ्यांचे वर्षभराचे नुकसान झाले आहे. पावसाने नागपुरसह काही भागात गरिबांची घरे पडली आहेत तर काही घरे खचली आहेत. या गरिबांना घरकुल योजनेतून घरे दिली पाहिजेत. टपरी वाल्यांचेही मोठे नुकसान झाले आहे त्यांनाही मदत

देण्याची गरज आहे. पावसामुळे बेघर झालेल्या लोकांना कॅम्पमध्ये जाऊन सर्व मदत दिली पाहिजे. सरकारने तातडीने मदत करण्याची गरज आहे पण हे सरकार गरिब व शेतकऱ्यांवर अन्याय करत आहे. सरकारच्या घोषणा या सुद्धा पावसासारख्या भरघोस आहेत पण प्रत्यक्षात मदत मिळेपर्यंत काही खरे नाही. राज्यातील असंबंधीय नागरिकांना सर्ववैधानिक तिघाडी सरकार सर्व आघाड्यांवर अपयशी ठरले आहे. सरकार अपयशी असते तेंव्हा मोर्चाचे प्रमाणही जास्त असते. भर पावसातही यावेळी शेकडो मोर्चे

आले आहेत. माझ्या ३० वर्षांच्या कालावधीत पावसाळी अधिवेशनात एवढे मोर्चे कधी पाहिले नाहीत. सावित्रीबाई फुलेंच्या महाराष्ट्रात महिलांचा अपमान व महिला बेपत्ता होणे दुर्दैवी आहे. राज्यातून १५ हजार महिला बेपत्ता झाल्या आहेत पण त्याबाबतही सरकार उत्तर देण्यास तयार नाही. शाहू, फुले, आंबेडकरांच्या महाराष्ट्रात दररोज महापुरुषांचा अपमान होत आहे पण सरकार काहीच करत नाही, असे चित्र असल्याचे नाना पटोले म्हणाले.

अभ्यास, परीक्षा, तयारीसोबतच आहार, व्यायाम महत्वाचे-डॉ.लड्डा

लातूर : इयत्ता आठवी ते दहावीच्या विद्यार्थ्यांसाठी रेनिसन्स इंटरनॅशनल सीबीएसई स्कूलमध्ये करिअर मार्गदर्शन कार्यक्रम घेण्यात आला होता. या कार्यक्रमास प्रमुख अतिथी म्हणून डॉ. लड्डास मेडिकल क्लासेसचे संचालक डॉ. विनोद लड्डा यांच्यासह सहसंचालिका डॉ.सौ.अर्चना लड्डा, अभिषेक लड्डा यांची उपस्थिती होती. यावेळी मार्गदर्शन करताना अभिषेक लड्डा यांनी सध्याच्या परिस्थितीत आपण कशाप्रकारे आपल्या क्षेत्रात यशस्वी होऊ शकतो? त्यासाठी कशी तयारी

करावी? नीट परीक्षा आणि त्याची तयारी कशी करावी? याबाबत माहिती दिली. त्यासोबतच योग, ध्यान, आहार आणि वातावरण कसे महत्वाचे असते याविषयी मार्गदर्शन केले. प्रमुख मार्गदर्शक डॉ. विनोद लड्डा यांनी करियरच्या संधी कशा असतात, त्यासाठी पालक म्हणून आपण काय करावे? यश म्हणजे काय? अभ्यासाचे नियोजन कसे करावे? आपले भविष्य कसे घडवावे? याची माहिती दिली. केवळ पुस्तक आणि शिक्षक वाच्यतिरिक्त माहिती तंत्रज्ञानाच्या विविध माध्यमातून

आपण शिक्षण कसे घ्यावे? याविषयी सविस्तर मार्गदर्शन केले. डॉ. अर्चना लड्डा यांनीही सर्व माता-पालकांना आपल्या मुलाच्या आयुष्यात आणि करिअर मध्ये एका आईचे किती आणि कसे महत्व असते याबाबत विचार मांडले. मुलांना चांगल्या सवयी कशा लावाव्यात, छोट्या गोष्टीतून मुलांचे करिअर कसे घडते? आदी विषयांवर त्यांनी मार्गदर्शन केले. प्राचार्य महेश बांगर यांनी डॉ. लड्डा आणि परिवाराच्या समाजोपयोगी कार्याची ओळख करून दिली. अभिषेक यांच्या

मेहनतीचे कौतुक करून भविष्यासाठी शुभेच्छा दिल्या. प्रारंभी उपस्थित मान्यवरांच्या हस्ते सरस्वती माता आणि छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या प्रतिमांचे पूजन करण्यात आले. उपस्थित मान्यवरांचा सत्कार करण्यात आला. शाळेच्या उपप्राचार्या सौ. अनुराधा कुलकर्णी यांनी कार्यक्रमामाचे स्वरूप सांगून मान्यवरांचे स्वागत केले. कार्यक्रमामाची सांगता कल्याण मंत्राने करण्यात आली. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचलन सौ. सोनाली दर्डा यांनी केले तर प्राचार्य बांगर यांनी आभार मानले.

बीएसएफ कॅम्प येथे सायबर जनजागृती अभियान

चाकूर : चाकूर उपविभागीय पोलीस कार्यालयाच्या वतीने बीएसएफ कॅम्प चाकूर येथे सहाय्यक पोलीस अधीक्षक निकेतन कदम यांच्या मार्गदर्शनाखाली 'सायबर सुरक्षा, सायबर साक्षरता व ऑनलाईन फ्रॉड' या विषयावर जनजागृती अभियान राबविण्यात आले.

सायबर ब्रॉडम या संकेत स्थळाला भेट देणे याबाबत जनजागृती व्हावी यासाठी हे सायबर गुन्हे जनजागृती अभियान राबविले जात आहे. सायबर गुन्हांच्या प्रकाराबाबत माहिती, आपली फसवणूक कशी होऊ शकते, मुलांच्या हातात मोबाइल दिल्यावर कोणत्या गोष्टींची काळजी घ्यावी, नोकरीबाबतचे खोटे संदेश ओळखणे, महिलांचे लैंगिक छळ करण्यासाठी गुन्हेगार कोणती प्रणाली वापरतात, सुरक्षित इंटरनेटचा वापर कसा करावा. याबाबत जनजागृती केली जात आहे. त्याचाच एक भाग म्हणून २६ जुलै २०२३ रोजी बीएसएफ कॅम्प चाकूर येथे पोलीस अधीक्षक सोमय मुंडे, अपर पोलीस अधीक्षक डॉ. अजय देवरे यांचे मार्गदर्शन चाकूर येथील सहाय्यक पोलीस अधीक्षक निकेतन कदम यांनी सायबर सुरक्षा सायबर साक्षरता व ऑनलाईन फ्रॉड याबाबत मार्गदर्शन केले सदर मार्गदर्शनात खालील मुद्द्यांची माहिती देण्यात आली.

हेकिंग :- यामध्ये हेकर्स संपादनकाच्या माध्यमातून प्रतिबंधित क्षेत्रात प्रवेश करून त्यांच्या परवानगीशिवाय संवेदनशील व वैयक्तिक माहिती मिळवतात. सायबर स्टॉकिंग :- ज्यामध्ये पीडीतेचा सोशल मीडिया व संदेश दळणवळणाच्या ऑनलाईन माध्यमातून त्रास दिला जातो. ओळख चोरी (आयडेंटिटी थेफ्ट) :- हा गुन्हा सर्वाधिक घडताना दिसतो यामध्ये जे लोक बँकेचे व्यवहार ऑनलाईन पद्धतीने करतात त्यांना प्रामुख्याने टारगेट करण्यात येते. क्रेडिट आणि डेबिट कार्ड फ्रॉड: अनोळखी व्यक्ती कॉल करून बँकेतून बोलण्याचे भासवून आपली वैयक्तिक माहिती (अकाउंट नंबर, कार्ड नंबर, PIN, OTP इत्यादी) मिळवून फ्रॉड करतात. बाल लैंगिकता व गैरवर्तन: यामध्ये बहुतेक सायबर गुन्हेगार स्वतःची ओळख लपवून अल्पवयीन मुलांशी संवाद साधतात. वेब हायजॅक:- यामध्ये एखाद्या वेबकीची वेबसाईट बेकायदेशीरपणे हेक केले जाते व त्यामुळे मुळ मालक त्याचे नियंत्रण व संवेदनशील डाटा गमावतो. खोट्या खरेदी विक्री वेबसाईट: खोट्या

वेबसाईटचा वापर करून कमी किमतीत वस्तू विकण्याचे आमिष देऊन फ्रॉड केला जातो. फिशिंग:- प्रामुख्याने लॉटरी, लकी ड्रॉ इत्यादी जिंकल्याचे भासवून, पेशांचे लालच दाखवून त्यांचे ओटीपी व बँक डिटेल मिळवून फ्रॉड केला जातो. QR Code फ्रॉड: अनोळखी व्यक्ती आपल्याशी व्यापार, खरेदी विक्री, बँक प्रतिनिधी भासवून संपर्क करतात आणि QR code पाठवून आपल्या account मधील पैसे चोरी करतात. Sextortion: यामध्ये अनोळखी व्यक्ती महिला असल्याचे भासवून आपल्याशी सोशल मीडिया वर मैत्री करतात काही दिवस चॅटिंग केल्यावर व्हिडिओ कॉल ची मागणी करतात आणि त्या दरम्यान समोरून अश्लील व्हिडिओ प्ले करून आपला व्हिडिओ कॉल रिकॉर्ड करतात. ह्या व्हिडिओचा वापर आपली बदनामी करण्यासाठी करून आपल्याकडून खंडणी उकळतात.

आयोजीत कार्यक्रम मास बी.एस.ए.चे वरिष्ठ अधिकारी व जवान मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. तसेच इंटरनेटचा वापर करताना काय करू नये याबाबत खालील प्रमाणे माहिती देण्यात आली. सोशल मीडियावर कोणत्याही अनोळखी स्त्री किंवा पुरुष यांची फ्रेंड रिक्वेस्ट स्वीकारू नये. कोणत्याही अनोळखी इमामाचा कॉल आल्यास आपला ओटीपी किंवा बँक डिटेल, यूपीआय आयडी कोणासाठी शेअर करू नये. ऑनलाईन फोन किंवा कोणत्याही पत्र्या माध्यमातून दाखवल्या जाणाऱ्या अमिषाला बळी पडू नये. सोशल मीडियाचे आपले

प्रोफाइल लॉक करून ठेवावेत. आपल्या मोबाईल मध्ये अनोळखी लोकांनी पाठवलेल्या कोणत्याही लिंक वरती क्लिक करू नये. अनोळखी नंबरचा व्हिडिओ कॉल आल्यास व्हिडिओ कॉल उचलू नये. कोणत्याही अनोळखी इमामाने पाठवलेला QR कोड स्कॅन करू नये. वरीलप्रमाणे फ्रॉड झाल्यास काय करावे... सायबर पोलिस स्टेशन संपर्क करावा. NCCRP PORT-L/ cybercrime.gov.in वर तक्रार करावी. १९३० या टोल फ्री क्रमांकावर कॉल करावा. यामध्ये चाकूर पोलिस स्टेशन येथील पीएसआय घाडगे यांनी देखील मार्गदर्शन केले.

स्वराज्यकडून लातूरघर केक कापून खड्ड्याचा वाढदिवस लातूरच्या राजीव गांधी चौकात व शाहपुरी कॉलनीत मोठ्या प्रमाणात खड्डे आहेत. या खड्ड्यात अनेक अपघात झाले. खड्डे बुजवावेत या मागणीसाठी आज स्वराज्य संघटनेचे जिल्हाध्यक्ष अशोक ताकतोडे यांच्या नेतृत्वात खड्ड्यात झाडे लावून, केक कापून प्रशासनाचे लक्ष वेधून घेतले.

भिडेचा बंदोबस्त करा आणि सभागृहात आजच निवेदन करा : बाळासाहेब थोरात

मुंबई : संभाजी भिडे नावाचा इसम राष्ट्रपित्यावर टीकाटिप्पणी करतो, संपूर्ण देशासाठी लाजिरवाणी गोष्ट आहे सरकारने त्याचा आजच बंदोबस्त करावा आणि त्या संदर्भात सभागृहात निवेदन करावे, मागणी काँग्रेस विधिमंडळ पक्षाचे नेते बाळासाहेब थोरात यांनी केली. थोरात पुढे म्हणाले, संभाजी भिडे ही विकृती आहे. त्यांनी देशाचे राष्ट्रपिता महात्मा गांधी यांच्या संदर्भात अत्यंत

अवमानकारक विधान केले आहे जे समग्र देशासाठी अत्यंत अस्वस्थ करणारे आहे. संभाजी भिडे वारंवार असं बोलतो, त्याला पाठीशी नेमका कोण घालतो याचा शोध घेणे आवश्यक आहे. संभाजी भिडे यांचा हेतू महाराष्ट्राचे वातावरण अस्थिर करण्याचा आहे हे ओळखले पाहिजे. कोणाच्या राजकीय फायद्यासाठी तो वारंवार अशी विधाने करतो? आम्ही सभागृहात संभाजी भिडेवर कठोर कारवाई करण्याची मागणी केली

आहे. सरकारने आजच या विषयावर कारवाई करावी आणि सभागृहाला सूचित करावे. अन्यथा आम्ही शांत बसणार नाही. थोरात म्हणाले, पुरोगामी विचार संपवण्यासाठी एक यंत्रणा काम करते, असे आमचे स्पष्ट मत आहे. महापुरुष हे सर्वकालीन असतात, त्यांच्या विचारांचे आणि कृतीचे समाजाच्या उभारणीत मोठे योगदान असते. असे असताना हा सततचा खोडा साळवणा

संभाजी भिडे यांचा बंदोबस्त करा आणि सभागृहात आजच निवेदन करा : बाळासाहेब थोरात

आम्ही क्रान्तिज्योती सावित्रीमाई फुले यांच्यासंदर्भात बदनामीकारक लिखाण करणाऱ्यावर कारवाईची मागणी केली होती. थोरात यांनी सरकारवर आरोप करताना सांगितले, एकूणच या संपूर्ण प्रकरणात सरकार गंभीर दिसत नाही. भिडे सारख्या विकृतीवर वेळीच कारवाई केली तर सरकारचा हेतू शुद्ध आहे असे म्हटले जाईल.

आम्ही क्रान्तिज्योती सावित्रीमाई फुले यांच्यासंदर्भात बदनामीकारक लिखाण करणाऱ्यावर कारवाईची मागणी केली होती. थोरात यांनी सरकारवर आरोप करताना सांगितले, एकूणच या संपूर्ण प्रकरणात सरकार गंभीर दिसत नाही. भिडे सारख्या विकृतीवर वेळीच कारवाई केली तर सरकारचा हेतू शुद्ध आहे असे म्हटले जाईल.

वृद्धांना सायबर गुन्हेगार बनवत आहेत शिकार, लावत आहेत लाखोंचा चूना

सध्या ऑनलाइन फसवणुकीचा धंदा दिवसेंदिवस वाढत आहे. दिल्लीपासून आंध्र प्रदेशपर्यंत आणि गुजरातपासून आसामपर्यंत देशातील तीन डझनहून अधिक शहरे सायबर गुन्हेगारांचे गड बनली आहेत. झारखंडमधील जामतारा हा सायबर गुंडांचा बालेकिल्ला मानला जात होता. पण आता ते देशाच्या अनेक भागात पसरले आहेत. तुम्हाला हे जाणून आश्चर्य वाटेल की देशात जामतारासारखे एक-दोन नव्हे तर तीन डझनहून अधिक जामतारा आहेत.

हरियाणा, दिल्ली, झारखंड, बिहार, पश्चिम बंगाल, आसाम, उत्तर प्रदेश, गुजरात आणि आंध्र प्रदेश या सायबर टागांचे हॉट स्पॉट आहेत. दुसरीकडे, एका अहवालाच्या आधारे, तुमच्या घरातील वडीलधारी मंडळी सायबर फसवणुकीच्या निशाण्यावर आहेत. याची अनेक कारणे आहेत. गेल्या काही महिन्यांत देशातील सर्व ज्येष्ठ नागरिकांची बँक किंवा बँकिंग सेवेच्या नावाखाली लाखोंची फसवणूक झाली आहे. आज आम्ही तुम्हाला काही प्रकारचे सांगणार आहोत

नावाने मेसेज पाठवण्यात आला होता आणि त्यात एक नंबरही होता. २४ तासांच्या आत बिल भरण्यासाठी या क्रमांकावर कॉल करा, असे संदेशात पुढे लिहिले होते.

महिलेने हा प्रकार आपल्या मुलीला सांगितला, मात्र ती व्यस्त असल्याने तिने दिलेल्या नंबरवर कॉल केला. महिलेने नंबरवर कॉल करताच, दुसऱ्या बाजूच्या व्यक्तीने तिला तिची पेमेंट तपशील आणि डेबिट कार्ड नंबर आणि तपशील विचारले. वृद्ध महिलेने सर्व माहिती दिली. काही वेळांनी ओटीपीही शेअर केल्यानंतर चोरानी त्यांच्या खात्यातून १०,००० रुपये चोरले. ही केवळ एक-दोन प्रकारणे नाहीत, तर अशी अनेक प्रकारणे आहेत, जिथे वृद्ध सायबर टागांचे सॉफ्ट टारगेट बनत आहेत.

देशात सुमारे १३८ दशलक्ष वृद्ध आहेत. दैनंदिन कामांसाठी बाहेर पडण्याऐवजी त्यांनी तंत्रज्ञानाचा वापर सुरू केला आहे. त्याच वेळी, हा वर्ग तरुणांपेक्षा अधिक वेगाने चिंताग्रस्त होतो. उदाहरणार्थ, जर कोणी फोनवर सांगितले की तुमचे वीज कनेक्शन कट होणार आहे, तर ते घाबरील आणि पडण्याच्या व्यक्तीच्या बोलण्यात येतील. तसेच, त्यांच्यासोबत घडलेल्या अशा गुन्हांची माहिती देण्यास ते कचरतात आणि त्यांची तक्रार करण्यास बराच विलंब होतो. या कारणांमुळे सायबर गुन्हेगार वृद्धांना आपली सहज शिकार मानतात.

याबाबतची तक्रार लवकरात लवकर करा. कारण ही प्रक्रिया आता खूपच सोपी झाली आहे. दहा मिनिटांत तक्रार दाखल करण्याचा प्रयत्न करा. सायबर फसवणुकीची तक्रार १९३० क्रमांकावर कॉल करून करता येईल. याशिवाय <https://cybercrime.gov.in> या वेबसाइटवर तक्रार करता येईल. तुम्ही संबंधित जिल्हा पोलिस ठाण्यात तक्रार नोंदवू शकता. अशा गुन्हांना सामोरे जाण्यासाठी पोलिसांसाठी रिफ्रेशर कोर्सेस घेण्यात येत आहेत. अनेक वेळा त्यांना प्रशिक्षणासाठी बाहेरही पाठवले जाते, जेणेकरून त्यांना नवीन तंत्रांची माहिती मिळावी. दिल्ली पोलिस अकादमीतही असे कार्यक्रम होतात. ऑनलाइन प्रशिक्षण वेळोवेळी घेतले जाते.

महाराष्ट्र राज्य हे नेहमीच कल्याणकारी योजना सुरू करण्यात आणि त्या राबविण्यात अग्रसर आहे. शेवटच्या माणसाचे कल्याण हे उद्देश ठेवून शासन काम करते. काही वर्षांपूर्वी इतर मागासवर्गीय समाजाच्या उन्नीसाठी नवीन मंत्रालय सुरू केले, महामंडळी सुरू केले. त्या महामंडळाच्या वतीने युवक-युवतींना व्यवसायिक, उद्योजक होण्यासाठी प्रोत्साहन देण्यासाठी योजना सुरू केल्या. त्या सर्व सामान्यांना कळाव्यात म्हणून म्हणून ही माहिती देत आहोत. !!

बीजभांडवल योजना : बीजभांडवल योजना राष्ट्रीयकृत बँका व जिल्हा मध्यवर्ती बँकांच्या माध्यमातून राबविण्यात येते. यात महामंडळाचे कर्ज २० टक्के बँकेचे कर्ज ७५ टक्के व लाभार्थींचा सहभाग ५ टक्के असतो. कर्ज सहभागांची रक्कम बँकेने एकुण जंतू केलेल्या कर्ज रकमेवर असते. कर्ज रक्कम मर्यादा रु.५ लक्ष. कर्ज फेडीची कालमर्यादा ५ वर्षे. व्याजदर महामंडळाच्या सहभाग रकमेवर ६ टक्के व बँकेच्या सहभाग रकमेवर प्रचलित बँक व्याज दरानुसार. कुटुंबाची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा रु. १ लक्ष पर्यंत. अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्षे.

थेट कर्ज योजना : थेट कर्ज योजना महामंडळामार्फत राबविण्यात येते. कर्ज मर्यादा रु. १ लक्ष. अर्जदाराचा सिबील स्कोअर किमान ५०० इतका असावा. वय १८ ते ५५ वर्षे. परत पफेडीचा कालावधी ४ वर्षे. नियमित कर्ज परतपफेड करण्याच्या लाभार्थींना व्याज आकारले जाणार नाही. (हसा मासिक रु.२०८५) तथापी

महाराष्ट्र राज्य हे नेहमीच कल्याणकारी योजना सुरू करण्यात आणि त्या राबविण्यात अग्रसर आहे. शेवटच्या माणसाचे कल्याण हे उद्देश ठेवून शासन काम करते. काही वर्षांपूर्वी इतर मागासवर्गीय समाजाच्या उन्नीसाठी नवीन मंत्रालय सुरू केले, महामंडळी सुरू केले. त्या महामंडळाच्या वतीने युवक-युवतींना व्यवसायिक, उद्योजक होण्यासाठी प्रोत्साहन देण्यासाठी योजना सुरू केल्या. त्या सर्व सामान्यांना कळाव्यात म्हणून म्हणून ही माहिती देत आहोत. !!

वैयक्तीक कर्ज व्याज परतावा योजना : सदर योजना बँके मार्फत राबविण्यात येते. कर्ज मर्यादा रु.१० लक्ष. महामंडळाच्या वेबपोर्टल / संगणक प्रणालीवर नोंदणी अनिवार्य. कुटुंबाची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा रु.८ लक्ष पर्यंत. कर्ज परतपफेडीचा कालावधी बँक निकषानुसार. कर्ज रकमेचे हप्ते नियमित भरल्यास व्याज परतावा रक्कम महामंडळ नियमानुसार लाभार्थींच्या आधार लिंक खात्यात दरमहा जमा करण्यात येईल. पात्र लाभार्थींस एल.ओ.आय. (Letter Of Intent) दिले जाईल. त्याआधारे बँकेकडून कर्ज मंजूर करून घ्यावे लागेल.

गट व्याज परतावा योजना : गट व्याज परतावा योजना बँके मार्फत राबविण्यात येते. महामंडळाच्या निकषानुसार विहित केलेल्या वार्षिक उत्पन्न मर्यादेतील बटवटग भागीदारी / सहकारी संस्था शासन प्रामाणित. कर्ज मर्यादा रु.१० लक्ष ते ५० लक्ष. महामंडळाच्या वेबपोर्टल / संगणक प्रणालीवर नोंदणी अनिवार्य. गटातील सर्व लाभार्थींचे खाते आधार लिंक असणे अनिवार्य. गटातील लाभार्थींचे वय १८ ते ४५ वर्षे. गटातील भागीदारांचे खाते किमान रु. ५००

मोबाईलचा अतिवापर विद्यार्थ्यांसाठी मारक!

न्यूयॉर्क : मोबाईलचा अतिवापर विद्यार्थ्यांच्या भवितव्याच्या दृष्टीने अत्यंत मारक ठरत आहे. याचा थेट परिणाम विद्यार्थी आणि शिक्षकांच्या संवादावर होत आहे. यातून शिक्षणाच्या हेतूवरच आघात होण्याची भीती निर्माण झाली आहे. त्यामुळे शाळांमधून स्मार्ट फोन हद्दपार करण्याचा सल्ला युनेस्कोने नव्या अहवालातून जगाला दिला आहे.

अलिकडे तंत्रज्ञानाच्या साथीने मुलांचे भवितव्य घडविण्याचे काम सुरू आहे. खरे तर डिजिटल शिक्षणामुळे विद्यार्थ्यांना खूप फायदा होत आहे. मात्र, याचा थेट परिणाम विद्यार्थी आणि

शिक्षकांच्या संवादावर होत असल्याचे मत युनेस्कोने आपल्या अहवालात मांडले आहे. युनेस्कोच्या ग्लोबल एज्युकेशन मॉनिटरिंग रिपोर्ट या अहवालात मुलांकडून लहान वयापासून होत असलेल्या स्मार्टफोन वापरावर चिंता व्यक्त करण्यात आली.

युनेस्कोच्या शिक्षण, विज्ञान आणि संस्कृती शाखेचे म्हणणे आहे की, मोबाईलवर बंदी घातल्याने विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणात सुधारणा होईल. यातून ऑनलाइन शोषणदेखील टाळता येईल. मोबाईलच्या अतिवापरामुळे मुलांच्या शिक्षणावर वाईट परिणाम होत असल्याचे अहवालात नमूद

करण्यात आले आहे. याशिवाय बराच वेळ मोबाईल पाहत राहिल्याने त्यांच्या मानसिक स्थितीवरही परिणाम होत आहे, असे युनेस्कोचे महासंचालक अँड्रे अलोजा यांनी म्हटले आहे.

सायबर गुन्हांपासून विद्यार्थ्यांचे रक्षण व्हावे

डिजिटल शिक्षणाचा फायदा आहे. मात्र, त्यामुळे शिकताना वर्गांमध्ये विद्यार्थी आणि शिक्षक यांच्यातील संवादांमध्ये वेगपार व्यत्यय टाळण्यासाठी आणि सायबर गुन्हांपासून विद्यार्थ्यांचे रक्षण करण्यासाठी शाळांमधून स्मार्टफोन आणि मोबाईलवर बंदी आणली पाहिजे, असे आवाहन युनेस्कोने या अहवालात केले आहे.

अनेक देशांकडून स्वागत

युनेस्कोने या अहवालात केलेल्या आवाहनाचे अनेक देशांतून स्वागत होताना दिसत आहे. युनेस्कोच्या या अहवालाचे शिक्षण क्षेत्र आणि शिक्षण तज्ज्ञांनीही स्वागत केले आहे. डिजिटल एज्युकेशन आणि विद्यार्थी-शिक्षक संवाद यातून सुवर्ण मध्य काढला पाहिजे, असे मत शिक्षणतज्ज्ञांनी व्यक्त केले आहे.

आता आरबीआयने ५०० रुपयांच्या नोटेबाबत जारी केले स्टेटमेंट, हे आहे प्रकरण

५०० रुपयांच्या नोटेबाबत एक मोठे अपडेट समोर आले आहे. RBI ने ५०० रुपयांच्या नोटेबाबत नवे स्टेटमेंट जारी केले आहे. वास्तविक, स्टार मार्क असलेल्या काही नोटा बाजारात चलनात येत आहेत. ज्यांना सोशल मीडियावर बनावट नोट म्हटले जात आहे. पण आता आरबीआयने या तारकित नोटेबाबत स्पष्टीकरण दिले आहे. भारतीय रिझर्व्ह बँकेने म्हटले आहे की ही नोट देखील खरी आहे आणि चव्हातर पोस्टमध्ये केले जाणारे दावे पूर्णपणे खोटे आहेत. आम्ही तुम्हाला सांगतो, जेव्हापासून सरकारने २००० रुपयांच्या नोटांचे चलन बंद केले आहे, तेव्हापासून ५०० रुपयांच्या नोटांबद्दल लोकांची चिंता वाढली आहे.

त्यावेळेची तारकित नोटा सुरू झाल्यानंतर हा विषय लोकांमध्ये झपाट्याने चर्चेचा विषय बनला

होता. पण भारतीय रिझर्व्ह बँकेने एक निवेदन जारी करून लोकांचा सर्व संभ्रम दूर केला आहे. रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाने काय म्हटले ते पाहूया. रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाने गुरुवारी ५०० रुपयांच्या नोटांबाबत स्पष्ट केले की, स्टार (*) चिन्ह असलेली बँक नोट पूर्णपणे खरी आहे. १० ते ५०० रुपयांपर्यंतच्या अशा अनेक नोटा चलनात आहेत, ज्यामध्ये मालिकेच्या मध्यभागी ३ अक्षरांनंतर तारेचे चिन्ह आहे आणि नंतर उर्वरित अंक लिहिलेले आहेत. आरबीआयचे म्हणणे आहे की क्रमांकासह केलेले तारेचे चिन्ह सूचित करते की ती बदललेली किंवा पुनर्मुद्रित केलेली आहे म्हणजेच पुनर्मुद्रित केलेली बँक नोट आहे. ही नोट पूर्णपणे खरी आहे.

आरबीआयने सांगितले की, स्टार मार्क असलेल्या नोटा २००६ पासून चालू आहेत. या चलनी नोटा

२००६ मध्ये बाजारात आल्या होत्या. सुरुवातीला फक्त स्टार चिन्ह असलेल्या १०, २० आणि ५० रुपयांच्या नोटा छापल्या जात होत्या. आता मोठ्या नोटाही छापल्या जात आहेत. जेव्हा जेव्हा अशा चलनी नोटा जारी केल्या जातात, तेव्हा त्यांच्या फॅक्टवर एक पृष्ठी लावली जाते. वर लिहिले आहे की फॅक्टमध्ये तारेचे चिन्ह असलेल्या नोटा आहेत, जेणेकरून ते ओळखता येतील.

छापाईदरम्यान खराब झालेल्या चलनी नोटा बदलण्यासाठी तारकित नोटा जारी करण्यात आल्या आहेत.

या प्रकरणात, तारा चिन्ह असलेल्या नोटांचे पुनर्मुद्रण करण्यात आले आहे. आम्ही तुम्हाला सांगतो, दख्ख १०० च्या नोटांचे बंडल छापते. बंडलमधील काही नोटा बरोबर छापल्या जात नाहीत. त्या नोटा बदलण्यासाठी स्टार सिरीज आणण्यात आली आहे. तसेच, या नोटांचे मूल्य इतर नोटांसारखेच आहे. जर तुम्हाला कुठेरी स्टार सिरीज असलेली चलनी नोट मिळाली तर धाबूक नका, कारण या नोटा पूर्णपणे सुरक्षित आणि खऱ्या आहेत.

इतर मागासवर्गीय युवक-युवतींना

उद्योजक होण्यासाठी महामंडळाचा हात !!

थकीत कर्ज रकमेवर ४ टक्के व्याज आकारण्यात येते. कुटुंबाची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा रु. १ लक्ष पर्यंत.

वैयक्तीक कर्ज व्याज परतावा योजना : सदर योजना बँके मार्फत राबविण्यात येते. कर्ज मर्यादा रु.१० लक्ष. महामंडळाच्या वेबपोर्टल / संगणक प्रणालीवर नोंदणी अनिवार्य. कुटुंबाची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा रु.८ लक्ष पर्यंत. कर्ज परतपफेडीचा कालावधी बँक निकषानुसार. कर्ज रकमेचे हप्ते नियमित भरल्यास व्याज परतावा रक्कम महामंडळ नियमानुसार लाभार्थींच्या आधार लिंक खात्यात दरमहा जमा करण्यात येईल. पात्र लाभार्थींस एल.ओ.आय. (Letter Of Intent) दिले जाईल. त्याआधारे बँकेकडून कर्ज मंजूर करून घ्यावे लागेल.

गट व्याज परतावा योजना : गट व्याज परतावा योजना बँके मार्फत राबविण्यात येते. महामंडळाच्या निकषानुसार विहित केलेल्या वार्षिक उत्पन्न मर्यादेतील बटवटग भागीदारी / सहकारी संस्था शासन प्रामाणित. कर्ज मर्यादा रु.१० लक्ष ते ५० लक्ष. महामंडळाच्या वेबपोर्टल / संगणक प्रणालीवर नोंदणी अनिवार्य. गटातील सर्व लाभार्थींचे खाते आधार लिंक असणे अनिवार्य. गटातील लाभार्थींचे वय १८ ते ४५ वर्षे. गटातील भागीदारांचे खाते किमान रु. ५००

कोटींच्यावर ठेवी असलेल्या व कोअर बँकिंग सिस्टीम असलेल्या राष्ट्रीयकृत / शेड्युलड बँकेत खाते असावे. गटातील सदस्यांनी यापुर्वी महामंडळाच्या वा इतर महामंडळाच्या कोणत्याही योजनांचा लाभ घेतलेला नसावा. गटातील सर्व सदस्यांचा सिबील स्कोअर किमान ५०० असावा. कर्ज परतपफेडीचा कालावधी ५ वर्षे वा कर्ज कालावधी यापैकी जो कालावधी कमी असेल तो. कर्ज रकमेचे हप्ते नियमित भरल्यास व्याज परतावा रक्कम महामंडळ नियमानुसार लाभार्थींच्या आधार लिंक खात्यात दरमहा जमा करण्यात येईल. पात्र गटास एल.ओ.आय. दिले जाईल. त्या आधारे बँकेकडून कर्ज मंजूर करून घ्यावे लागेल.

शैक्षणिक कर्ज व्याज परतावा योजना : शैक्षणिक कर्ज व्याज परतावा योजना बँके मार्फत राबविण्यात येते. बँक कर्ज रकमेवरील व्याज परतावा. देशांतर्गत व परदेशी उच्च शिक्षणासाठी रु.१० लक्ष पर्यंत अनुक्रमे. विद्यार्थींचे वय १७ ते ३० वर्षे. अर्जदाराची कौटुंबिक वार्षिक उत्पन्न मर्यादा रु.८ लक्ष. अर्जदार १२ वी ६० टक्के गुणांसह उत्तीर्ण असावा. देशांतर्गत अभ्यासक्रम: आरोग्य विज्ञान, अभियांत्रिकी, व्यावसायिक व व्यवस्थापन, कृषी, अन्नप्रक्रिया व पशुविज्ञान, परदेशी अभ्यासक्रम: आरोग्य

विज्ञान, अभियांत्रिकी, व्यावसायिक व व्यवस्थापन बँकेने उपलब्ध करून दिलेल्या कर्जांमध्ये फक्त शैक्षणिक शुल्क, पुस्तके व साहित्य खरेदीचा सामावेश राहिल. परदेशी अभ्यासक्रम मांसाठी QS(Quacquarelli Symonds) रँकिंग / गुणवत्ता निकषानुसार संस्थेचे स्थान २०० पेक्षा आतील. परदेशी अभ्यासक्रमाकरिता पात्र परिक्षा GRE (Graduate Record), TOEFL (Test of English as Foreign Language) परीक्षा उत्तीर्ण.

पात्रतेचे निकष : लाभार्थी महाराष्ट्र राज्याचा इतर मागासवर्गीय रहींवासी असावा. तो महामंडळाचा, बँकेचा अथवा कोणत्याही वित्तीय संस्थेचा थकबाकीदार नसावा. कुटुंबातील एकाच व्यक्तीस योजनेचा लाभ घेता येईल. अर्जदाराचे जो व्यवसाय निवडला असेल त्याचे त्याला ज्ञान किंवा अनुभव असावा. कर्जाच्या अटी व शर्ती महामंडळ ठरवेल त्याप्रमाणे राहतील.

अर्जासोबत जोडवयाच्या कागदपत्रांचा तपशील

उत्पन्नाच्या दाखल्यासोबत सक्षम अधिकाऱ्याने अर्जदार प्रगत गटात मोडत नसल्याबाबतच्या प्रमाणपत्रांच्या साक्षार्थीत प्रती. जातीचे प्रमाणपत्र, शिधापत्रिकेची प्रमाणीत प्रत, आधारकार्ड, पासपोर्ट साईज फोटो. व्यवसाय स्थळाची भाडेपत्रावती, करारनामा

सातबारा, उतारा, लाईट बील प्रत. शैक्षणिक अर्हतेचे प्रमाणपत्र, जन्मतारखेचा दाखला. दोन जामिनदारांचे हमीपत्र अथवा गहाणखत. स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे व्यवसाय करण्याबाबत 'ना हरकत प्रमाणपत्र तसेच ज्या प्रयोजनासाठी कर्ज मंजूर होणार आहे त्या प्रयोजनासाठी त्याचा उपयोग करण्याबाबतचे प्रतिज्ञापत्र. तांत्रिक व्यावसायिकरिता आवश्यक असतील असे परवाने / लायन्सन्स. व्यवसायाचा प्रकल्प अहवाल, लागणारा कच्चा माल, यंत्र सामग्री इत्यादींचे दरपत्रक. महामंडळाने वेळोवेळी निर्देशित केलेल्या कागदपत्रांचा तपशील.

महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्गीय वित्त आण विकास महामंडळ या प्रमाणपत्र, एकत्र कुटुंबाचे उत्पन्न प्रमाणपत्र (८ लक्ष पर्यंत) वयाचा दाखला, रहिवासी दाखला, आधार कार्ड अपलोड करावे लागेल. बाजारपेठेत उपलब्ध असलेल्या सेवा, नोकऱ्यांची मागणी विचारत घेऊन प्रशिक्षण अभ्यासक्रम महामंडळामार्फत निवडण्यात येईल. महामंडळाने निवड केलेल्या अभ्यासक्रमातून उमेदवारास त्याच्या कल चाचणीच्या आधारे अभ्यासक्रमाची निवड करता येईल. रिकल इंडिया पोर्टलवर नोंदणी केलेल्या प्रशिक्षण संस्थेमार्फत प्रशिक्षण देण्यात येईल. संपूर्ण प्रशिक्षण महामंडळामार्फत देण्यात येईल. प्रशिक्षणादरम्यान दैनंदिन हजेरी अनिवार्य राहिल.

जिल्हा व्यवस्थापक पी.सी. पोहरे यांनी आवाहन केले आहे.

कौशल्य विकास प्रशिक्षण योजना

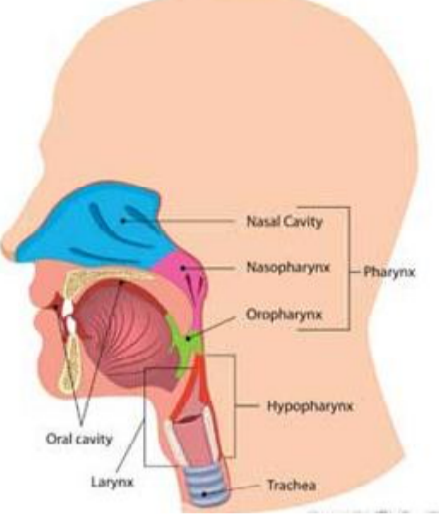
राज्यातील इतर मागासवर्गीय समाजातील परंपरागत व्यवसायाचे आधुनिकीकरण झालेले असल्यामुळे त्या परंपरागत व्यवसायात कार्यरत असलेल्या तसेच इतर शैक्षणिक पात्रता धारण केलेल्या इतर मागासवर्गीय समाजातील पात्र व्यक्तींना आधुनिक प्रशिक्षणाचा लाभ व्हावा तसेच कौशल्य विकास प्रशिक्षण प्रदान करून त्यांना आयुष्यपूर्ण बनविणे व त्याद्वारे रोजगार किंवा स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देणे.

वयोमर्यादा १८ ते ५० वर्षे. शिक्षण १० वी उत्तीर्ण. महामंडळाच्या चडडडड च्या वेबपोर्टलवर उमेदवारांने नॉव नोंदणी करणे अनिवार्य आहे. इतर मागासवर्गीय प्रवर्गांचे जात प्रमाणपत्र, एकत्र कुटुंबाचे उत्पन्न प्रमाणपत्र (८ लक्ष पर्यंत) वयाचा दाखला, रहिवासी दाखला, आधार कार्ड अपलोड करावे लागेल. बाजारपेठेत उपलब्ध असलेल्या सेवा, नोकऱ्यांची मागणी विचारत घेऊन प्रशिक्षण अभ्यासक्रम महामंडळामार्फत निवडण्यात येईल. महामंडळाने निवड केलेल्या अभ्यासक्रमातून उमेदवारास त्याच्या कल चाचणीच्या आधारे अभ्यासक्रमाची निवड करता येईल. रिकल इंडिया पोर्टलवर नोंदणी केलेल्या प्रशिक्षण संस्थेमार्फत प्रशिक्षण देण्यात येईल. संपूर्ण प्रशिक्षण महामंडळामार्फत देण्यात येईल. प्रशिक्षणादरम्यान दैनंदिन हजेरी अनिवार्य राहिल.

आरोग्य

तंबाखू खाल्ल्याने तोंडाचाच नाही तर होऊ शकतो डोके आणि मानेचा कॅन्सरही

Head & Neck Cancer

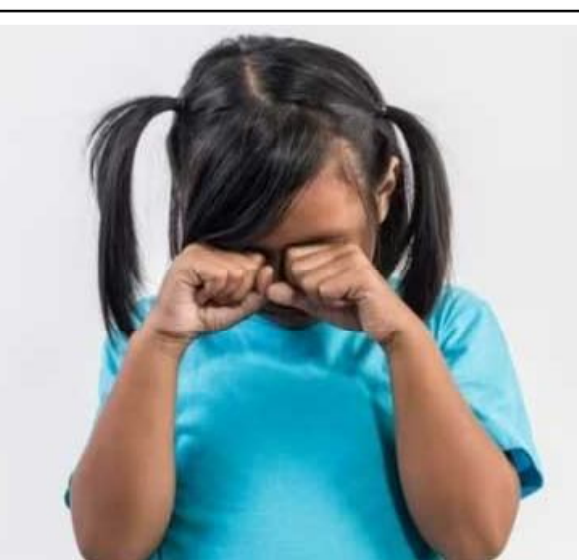
कॅन्सर हा असा आजार आहे, जो आजही एक मोठा धोका आहे. या आजाराने मृत्यूमुखी पडणाऱ्यांची संख्याही वर्षानुवर्षे वाढत आहे. संसर्गाजन्य नसलेला आजार असूनही तो साधीच्या रोगासारखा पसरत आहे. कॅन्सर शरीराच्या कोणत्याही भागात विकसित होऊ शकतो.

माणूस वृद्धत्वाकडे झुक्याला लागला की, त्याची हाडे नाजूक व्हायला लागतात आणि छोट्या-मोठ्या अपघाताने फ्रॅक्चर होणे असे प्रकार घडायला लागतात. शरीरामध्ये कॅल्शियम कमी असले की हाडे लवकर कमकुवत होतात आणि असे प्रश्न निर्माण होतात. म्हणून कॅल्शियमचा पुरवठा शरीराला भरपूर झाला पाहिजे, असे डॉक्टर सांगतात. वयाच्या ५० व्या वर्षापर्यंत शरीराला कॅल्शियम मिळत आहे की नाही, याचा कधी विचार केलेला नसतो आणि ५० व्या वर्षानंतर त्याचे परिणाम जाणवण्याला लागतात. मग लोक जगणे होतात आणि टॅनिक, पोषक आहारद्रव्ये यांच्यासोबतच कॅल्शियमही दिले जाते. आता ही गोष्ट सर्वांना माहितीच झालेली आहे.

रडण्याचे काय फायदे आहे? जाणून घ्या

३. रडल्याने शरीरातील एंडोर्फिन, ल्यूसिन-एन्कार्पिलिन, प्रोलेक्टिन सारख्या घटकांची पातळी कमी होते, ज्यामुळे तणाव कमी होण्यास मदत होते. ४. रडल्याने तुमचे दुःख कमी होऊन आराम मिळतो. रडल्यानंतर तुम्हाला हलके वाटते आणि आनंदी वाटते. ५. जेव्हा दुःखी असता तेव्हा नैराश्यामुळे शरीरात हानिकारक घटक तयार होतात. जेव्हा आपण रडतो तेव्हा हे घटक शरीरातून बाहेर पडतात. ६. उच्च रक्तदाबाच्या रुग्णांसाठी रडणे फायदेशीर आहे, ते रक्तदाब सामान्य करण्यासाठी उपयुक्त आहे. ७. रडल्याने मनःस्थिती सुधारते आणि भावना संतुलित होतात. ८. रडल्याने दुःखावर मात करण्यात मदत होते आणि शरीरातील वेदना कमी होतात.

देशातील अनेक राज्यांमध्ये डोळ्यांच्या फ्लूचे रुग्ण वाढत आहेत. मागील वर्षांच्या तुलनेत अनेक पटींनी अधिक प्रकरणे

धूम्रपान आणि तंबाखूचे सेवन हे त्यांच्या होण्याचे प्रमुख कारण मानले जाते. तंबाखूच्या सेवनाने फक्त तोंडाचा कॅन्सर होतो असा सर्वसाधारण समज आहे, पण तंबाखूमुळे डोके आणि मानेचा कॅन्सरही होतो, असे डॉक्टरांचे म्हणणे आहे. देशातील एकूण कॅन्सराच्या २० टक्के रुग्ण हे

लक्षणांची जाणीव नसते. अनेक प्रकरणांमध्ये, लोक त्यांच्या आजारकाडे दुर्लक्ष करतात. प्राथमिक स्तरावर तपासणीसाठी चांगल्या सुविधा नसल्यामुळेही कॅन्सर उशिरा आढळून येतो. याबाबत एचसीजी कॅन्सर सेंटर (बंगलोर) येथील डोके आणि मान सर्जिकल

वृद्धत्वात टाळण्यासाठी शरीराला कॅल्शियम मिळणे आवश्यक आहे, हे लोकांच्या मनावर बिंबले आहे. मात्र आता याबाबतीत सुद्धा तज्ज्ञांमध्ये वेगळा अनुभव याला लागला आणि त्यांनी याबाबतीत थोडा सावधानतेचा इशारा दिला आहे.

भरपूर कॅल्शियम म्हणजे मजबूत हाडे, असे काही समीकरण तयार करता येणार नाही. तेव्हा हाडे मजबूत करण्यासाठी कोणी अतिरेकी कॅल्शियम घेत असेल तर त्यांनी त्यापासून सावध राहिले पाहिजे. काही वेळा मर्यादितपणे अधिक कॅल्शियमचा पुरवठा

आहे. हा आजाराने मृत्यूमुखी पडणाऱ्यांची संख्याही वर्षानुवर्षे वाढत आहे. संसर्गाजन्य नसलेला आजार असूनही तो साधीच्या रोगासारखा पसरत आहे. कॅन्सर शरीराच्या कोणत्याही भागात विकसित होऊ शकतो. माणूस वृद्धत्वाकडे झुक्याला लागला की, त्याची हाडे नाजूक व्हायला लागतात आणि छोट्या-मोठ्या अपघाताने फ्रॅक्चर होणे असे प्रकार घडायला लागतात. शरीरामध्ये कॅल्शियम कमी असले की हाडे लवकर कमकुवत होतात आणि असे प्रश्न निर्माण होतात. म्हणून कॅल्शियमचा पुरवठा शरीराला भरपूर झाला पाहिजे, असे डॉक्टर सांगतात. वयाच्या ५० व्या वर्षापर्यंत शरीराला कॅल्शियम मिळत आहे की नाही, याचा कधी विचार केलेला नसतो आणि ५० व्या वर्षानंतर त्याचे परिणाम जाणवण्याला लागतात. मग लोक जगणे होतात आणि टॅनिक, पोषक आहारद्रव्ये यांच्यासोबतच कॅल्शियमही दिले जाते. आता ही गोष्ट सर्वांना माहितीच झालेली आहे.

नॉदवली जात आहेत. या आजारकाची प्रकरणे एवढ्या वेगाने का वाढत आहेत, हा मोठा प्रश्न होता. ज्याचे उत्तर आता सापडले

डोके आणि मानेचे आहेत. या दोन्ही कॅन्सराच्या प्रकरणांमध्ये ४० टक्के रुग्ण तंबाखूचे सेवन करणारे आणि धूम्रपान करणारे आहेत. या दोन कॅन्सरची बहुतेक प्रकरणे खूप उशीरा (आगाऊ) नोंदवली जातात. याचे कारण लोकांना त्यांच्या

आन्कोलॉजी विभागाचे संचालक स्पष्ट करतात की तंबाखूमध्ये नायट्रोसामाइनस आणि पॉलीसायक्लिक सुगंधी हायड्रोकार्बॉन्स असतात, ज्यामुळे कॅन्सराचा विकास होतो. तंबाखू, खराब तोंडी आरोग्याच्या तिरिक्त, अल्कोहोलचे अतिसेवन देखील या कॅन्सराचा धोका वाढवते. अशा परिस्थितीत तंबाखूच्या सेवनाचा विचार करण्याची गरज आहे. विशेषतः ते लोक जे अनेक वर्षांपासून तंबाखूचे सेवन करत आहेत.

कोणती आहेत डोके आणि मानेच्या कॅन्सराची लक्षणे चेहऱ्याची कमजोरी सतत मान दुखणे बोलण्यात अडचण गिळताना त्रास तोंडात लाल डाग जे बरे होत नाहीत सतत डोकेदुखी कसा करायाचा बचाव

डोके आणि मानेच्या कॅन्सरापासून बचाव करण्यासाठी तंबाखू आणि दारूचे सेवन कमी करावे लागेल. तसेच वयाच्या ३० वर्षानंतर कॅन्सराची नियमित तपासणी करावी. जर तुम्हाला कॅन्सरशी संबंधित काही लक्षणे दिसत असतील, तर त्याची तपासणी करा. वेळेवर चाचणी करून घेतल्यास, सुरुवातीच्या टप्प्यातच कॅन्सर सहज शोधता येतो. त्यामुळे भविष्यात गंभीर धोका टळू शकतो.

याबाबत एचसीजी कॅन्सर सेंटर (बंगलोर) येथील डोके आणि मान सर्जिकल

देशाच्या अनेक भागांमध्ये डोळ्यांच्या फ्लूच्या आजारकाची प्रकरणे सातत्याने वाढत आहेत. विशेष म्हणजे रुग्णालयांमध्ये या आजारकाच्या रुग्णांची संख्या दिवसेंदिवस वाढत आहे. डोळ्यांच्या फ्लूची इतकी प्रकरणे समोर येण्याची गेल्या अनेक वर्षांतील ही पहिलीच वेळ आहे. विशेष म्हणजे जर कुटुंबातील एका व्यक्तीला हा संसर्ग झाला असेल, तर सर्व सदस्यांना याची लागण होत आहे. लहान मुले, तरुण आणि वृद्ध सर्वांनाच या संसर्गाने ग्रासले आहे. हा आजार दिल्ली-एनसीआर, उत्तर भारतातील अनेक राज्यांपासून गुजरातपर्यंत पसरत आहे.

पावसाळ्यात तापमान कमी होऊन आर्द्रता वाढते, असे डॉक्टरांचे म्हणणे आहे. यामुळे अनेक प्रकारचे बॅक्टेरिया वाढू लागतात, ज्यामुळे डोळ्यांच्या फ्लूसारखे आजार होतात. बहुतेक प्रकरणांमध्ये, डोळ्यांचा फ्लू काही दिवसात बरा होतो, परंतु लक्षणे दीर्घकाळ टिकून राहिल्यास आणि उपचार न केल्यास, यामुळे डोळ्यांना देखील नुकसान होऊ शकते. अशा स्थितीत डोळ्यांचा हा आजार हलकासा घेऊ नये.

एम्समध्ये दररोज येत आहेत १०० हून अधिक रुग्ण एम्स नवी दिल्लीच्या आरपी

डोळ्यांच्या फ्लूमुळे देखील येऊ शकते अंधत्व, ही लक्षणे दिसल्यास त्वरित करा उपचार

देशाच्या अनेक भागांमध्ये डोळ्यांच्या फ्लूच्या आजारकाची प्रकरणे सातत्याने वाढत आहेत. विशेष म्हणजे रुग्णालयांमध्ये या आजारकाच्या रुग्णांची संख्या दिवसेंदिवस वाढत आहे. डोळ्यांच्या फ्लूची इतकी प्रकरणे समोर येण्याची गेल्या अनेक वर्षांतील ही पहिलीच वेळ आहे. विशेष म्हणजे जर कुटुंबातील एका व्यक्तीला हा संसर्ग झाला असेल, तर सर्व सदस्यांना याची लागण होत आहे. लहान मुले, तरुण आणि वृद्ध सर्वांनाच या संसर्गाने ग्रासले आहे. हा आजार दिल्ली-एनसीआर, उत्तर भारतातील अनेक राज्यांपासून गुजरातपर्यंत पसरत आहे.

पावसाळ्यात तापमान कमी होऊन आर्द्रता वाढते, असे डॉक्टरांचे म्हणणे आहे. यामुळे अनेक प्रकारचे बॅक्टेरिया वाढू लागतात, ज्यामुळे डोळ्यांच्या फ्लूसारखे आजार होतात. बहुतेक प्रकरणांमध्ये, डोळ्यांचा फ्लू काही दिवसात बरा होतो, परंतु लक्षणे दीर्घकाळ टिकून राहिल्यास आणि उपचार न केल्यास, यामुळे डोळ्यांना देखील नुकसान होऊ शकते. अशा स्थितीत डोळ्यांचा हा आजार हलकासा घेऊ नये.

एम्समध्ये दररोज येत आहेत १०० हून अधिक रुग्ण एम्स नवी दिल्लीच्या आरपी

सॅटरचे प्रमुख सांगतात की, विभागाच्या ओपीडीमध्ये डोळ्यांच्या फ्लूचे १०० हून अधिक रुग्ण दररोज येत आहेत. बहुतेक लोकांमध्ये, हा संसर्ग काही आठवड्यांत बरा होतो, परंतु जर त्यात बॅक्टेरियाचा संसर्ग असेल तर लक्षणे गंभीर असू शकतात. अशा परिस्थितीत, लोकांना वेदना किंवा डोळे लालसर झाल्यास डॉक्टरांचा सल्ला घेण्याचा सल्ला दिला जातो.

निष्काळजी होऊ नका दिल्लीतील सर गंगाराम हॉस्पिटलमधील नेत्र विभागाचे एचओडी प्रोफेसरने सांगितले की डोळ्यांच्या फ्लूच्या बाबतीत स्वतःची औषधोपचार टाळली पाहिजे. या परिस्थितीत डॉक्टरांचा सल्ला घेणे आवश्यक आहे. डोळ्यांतील वेदना आणि

लालसरपणा वाढत आहे, असे वाटत असेल, तर हे संक्रमण गंभीर स्वरूप धारण करत असल्याची चिन्हे आहेत. या स्थितीत तुम्ही रुग्णालयात जावे. ज्या लोकांना आधीच डोळ्यांचा कोणताही आजार आहे त्यांनी अधिक सावध राहण्याची गरज आहे. अशा लोकांसाठी डोळ्यांच्या बाबतीत कोणतीही निष्काळजीपणा धोकादायक ठरू शकतो. यामुळे प्रकाश कमी होण्याचा धोका असतो. काही लोक घरगुती उपचारांमध्ये देखील गुंतलेले असतात, परंतु डोळ्यांच्या फ्लूच्या बाबतीत असे करणे टाळले पाहिजे. या समस्येमध्ये, आपण डोळ्यांच्या डॉक्टरांचा सल्ला घ्यावा.

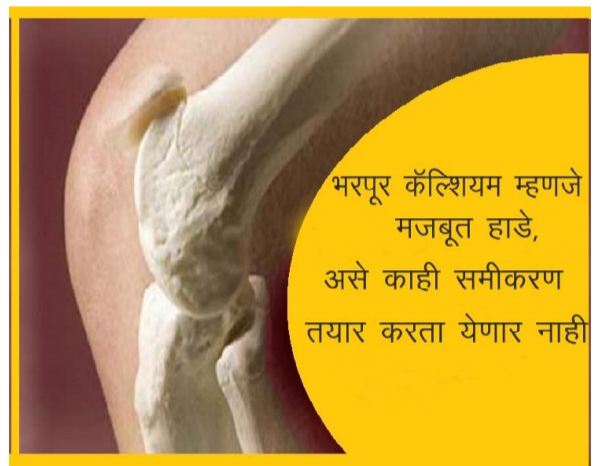
डोळा फ्लू वाढण्याची कारणे शोधणे आवश्यक

एपिडेमियोलॉजिस्ट सांगतात की, यावेळी डोळ्यांच्या फ्लूच्या रुग्णांमध्ये विक्रमी वाढ होत आहे. पूर्वीच्या तुलनेत जवळपास तिप्पट प्रकरणे समोर येत आहेत. त्याची कारणे जाणून घेणे आवश्यक आहे. या आजारकाच्या विषाणू किंवा बॅक्टेरियांमध्ये काही बदल झाला आहे का, हे तपासावे लागेल. यासोबतच लोकांना या संसर्गाची माहिती द्यावी लागेल. याचे कारण असे की डोळ्यांच्या फ्लूची लक्षणे आणि प्रतिबंध याबाबत अनेकांना योग्य माहिती नसते. या लक्षणांकडे दुर्लक्ष करू नका तीव्र डोळा दुखणे डोळ्यातून सतत पाणी येणे डोळे लाल होणे खूप खाज सुटणे

कॅल्शियमचे महत्त्व

ऑस्टिओपोरोसिस हा विकार वृद्धत्वात टाळण्यासाठी शरीराला कॅल्शियम मिळणे आवश्यक आहे, हे लोकांच्या मनावर बिंबले आहे. मात्र आता याबाबतीत सुद्धा तज्ज्ञांमध्ये वेगळा अनुभव याला लागला आणि त्यांनी याबाबतीत थोडा सावधानतेचा इशारा दिला आहे.

भरपूर कॅल्शियम म्हणजे मजबूत हाडे, असे काही समीकरण तयार करता येणार नाही. तेव्हा हाडे मजबूत करण्यासाठी कोणी अतिरेकी कॅल्शियम घेत असेल तर त्यांनी त्यापासून सावध राहिले पाहिजे. काही वेळा मर्यादितपणे अधिक कॅल्शियमचा पुरवठा

शरीराला झाला तर उलट हाडांचे नुकसान होऊ शकते, असा इशारा त्यांनी दिला आहे. या संबंधीचे

भरपूर कॅल्शियम म्हणजे मजबूत हाडे, असे काही समीकरण तयार करता येणार नाही. तेव्हा हाडे मजबूत करण्यासाठी कोणी अतिरेकी कॅल्शियम घेत असेल तर त्यांनी त्यापासून सावध राहिले पाहिजे. काही वेळा मर्यादितपणे अधिक कॅल्शियमचा पुरवठा

शरीराला झाला तर उलट हाडांचे नुकसान होऊ शकते, असा इशारा त्यांनी दिला आहे. या संबंधीचे

शरीराला झाला तर उलट हाडांचे नुकसान होऊ शकते, असा इशारा त्यांनी दिला आहे. या संबंधीचे

नाही. तेव्हा केवळ कॅल्शियम घेतल्याने हाडे मजबूत होतील आणि वृद्धावस्थेमध्ये ऑस्टिओपोरोसिसपासून सुटका होईल असे काही मानता कामा नये. ऑस्टिओपोरोसिस हा फार गुंतागुंतीचा विकार आहे. त्यामागे व्यायामाचा अभाव, दीर्घकाळचा शरीराचा दाह, जीवनसत्त्वाचा अभाव, सूक्ष्म द्रव्यांचा अभाव आणि पोषण विषयक असमतोल हीही ऑस्टिओपोरोसिसची कारणे आहेत. तेव्हा हे लक्षात घेतले म्हणजे कॅल्शियमच्या गोळ्या खाल्ल्याने ऑस्टिओपोरोसिस टळेल, हा गैसमज असल्याचे समजेल. हे टाळण्याचे असेल तर ड जीवनसत्त्वाचा पुरवठा करणारा आहार घेतला पाहिजे. शरीराला थोडे-उन्हातून फिरवले पाहिजे. उन्हातून मुबलक प्रमाणात ड जीवनसत्त्व मिळते.

पिंडखजूराचे अवश्य सेवन करावे

Pindakhjur Must be consumed पिंडखजूर थंडीत संपूर्ण भारतात आरामात उपलब्ध राहतात. याचे वृक्ष ३० ते ४० फूट लांब, ३ फूट चौरस हलक्या भुरगं व पान १० ते १५ फूट लांबीचे असतात. हे एक ते दीड इंच लांब, अंडकार व गडद लाल रंगाचा फळ असतो. पिंडखजूराच्या आतील बिया फारच कडक असतात.

लीढर : यकृताच्या कार्यासाठी आवश्यक पाचक रसाला वाढवण्यात मदत करतो. बुद्धकोष्ठता : फायबरची

लस उपलब्ध असूनही, हिपॅटायटीस बी का आहे धोकादायक

आज जगभरात जागतिक हिपॅटायटीस दिवस साजरा केला जात आहे. हिपॅटायटीस आजारबाबत लोकांना जागरूक करणे हा त्याचा उद्देश आहे. हा एक दशक जुना आजार आहे, तरीही दरवर्षी या रोगाच्या लाखो केसेस समोर येतात. या आजारपासून बचाव करण्यासाठी लस देखील उपलब्ध आहे, परंतु तरीही ती खूप घातक आहे. या आजारामुळे यकृत पूर्णपणे खराब होऊ शकते. कॅन्सर होण्याचाही धोका असतो.

लस असूनही हा आजार इतका धोकादायक का आहे हा मोठा प्रश्न आहे. या प्रश्नाचे उत्तर जाणून घेण्याआधी हिपॅटायटीस म्हणजे काय आणि कधी होतो हे जाणून घेऊया.

काय आहे हिपॅटायटीस हिपॅटायटीस हा यकृताचा आजार आहे. सुरुवातीला यकृतावर सौम्य सूज येते. हा आजार विषाणूमुळे किंवा यकृताला झालेल्या नुकसानीमुळे होतो. हा आजार व्हायरल हेपेटायटीसपासून सुरू होतो. हा त्याचा सर्वात सामान्य प्रकार आहे. हे अनेक विषाणूवैकी एकाचमुळे होते. हिपॅटायटीसचे विषाणू -, इ, उ, ऊ आणि ए असे पाच प्रकार आहेत. यापैकी हिपॅटायटीस इ आणि उ हे जास्त धोकादायक आहेत. यामध्ये मृत्यूचे प्रमाणही जास्त आहे.

यकृतावर हल्ला करते शरीराची रोगप्रतिकारक शक्ती फोर्टिस हॉस्पिटलमधील गॅट्रोएन्टेरोलॉजी आणि हेपॅटोबिलरी

सायन्सेस विभागातील डॉक्टर स्पष्ट करतात की जर हिपॅटायटीसवर वेळेवर उपचार केले गेले नाहीत, तर तो प्राणघातक ठरू शकतो. या आजाराने अनेक प्रकार आहेत. यामध्ये अल्कोहोलिक हिपॅटायटीस हा अल्कोहोलच्या अतिसेवनामुळे होतो. यामध्ये ऑटोइम्यून हिपॅटायटीस अतिशय धोकादायक आहे. हा एक जुनाट आजार आहे, ज्यामध्ये शरीराची रोगप्रतिकारक शक्ती यकृतावर हल्ला करते.

हिपॅटायटीस आजारामुळे यकृतालाही पूर्णपणे नुकसान होऊ शकते. काही प्रकरणांमध्ये, यामुळे यकृत निकामी आणि यकृताचा कॅन्सर देखील होऊ शकतो. हे कमी कुवत प्रतिकारशक्ती असलेल्या लोकांना सहजपणे बळी बनवते. हे टाळण्यासाठी, लक्षणे वेळेवर ओळखणे आणि उपचार करणे आवश्यक आहे.

वारंवार कमी ताप भूक न लागणे सतत ओटीपोटात दुखणे नेहमी थकवा

गडद मूत्र त्वचा पिवळसर होणे लस असूनही का धोकादायक आहे हा आजार ? तज्ज्ञ डॉक्टर सांगतात की हिपॅटायटीस बी साठी एक लस आहे. मुलांच्या जन्मानंतर, ही लस १० वर्षांपर्यंत दिली जाऊ शकते. पुढील दोन डोस पहिल्या डोसच्या ६ महिन्यांच्या आत घेतले जाऊ शकतात. प्रौढांनाही ही लस दिली जाऊ शकते. हिपॅटायटीस बी या लसीमुळे बऱ्याच प्रमाणात प्रतिबंध होतो, परंतु बहुतेक लोकांना या लसीबद्दल माहिती नसते.

यातील लोक लसीकरणपासून वंचित राहून आजाराला विळख्यात सापडले आहेत. काही प्रकरणांमध्ये, लोक लक्षणांकडे देखील लक्ष देत नाहीत. त्यामुळे हिपॅटायटीसचा आजार यकृत खराब करत राहतो आणि हा आजार आढळून आल्यावर परिस्थिती अत्यंत गंभीर बनते.

यातील लोक लसीकरणपासून वंचित राहून आजाराला विळख्यात सापडले आहेत. काही प्रकरणांमध्ये, लोक लक्षणांकडे देखील लक्ष देत नाहीत. त्यामुळे हिपॅटायटीसचा आजार यकृत खराब करत राहतो आणि हा आजार आढळून आल्यावर परिस्थिती अत्यंत गंभीर बनते.

कोणत्या विषाणूमुळे झपाट्याने पसरत आहे आय फ्लू? एम्सच्या संशोधनात मोठा खुलासा

आहे. एम्स नवी दिल्लीच्या संशोधनात असे आढळून आले आहे की एडेनोव्हायरसमुळे डोळ्यांच्या फ्लूचे रुग्ण वाढत आहेत. एडेनोव्हायरस खूप धोकादायक आहे. त्यामुळे डोळे लाल होतात आणि संसर्गही होतो. या विषाणूचा फुफ्फुसांवरही परिणाम होतो. एम्सच्या संशोधनात ८० टक्के डोळ्यांच्या फ्लूच्या रुग्णांमध्ये एडेनोव्हायरस आढळून आला

आहे. हा विषाणू डोळ्यांमध्ये संसर्गास कारणीभूत ठरतो आणि कमकुवत प्रतिकारशक्ती असलेले याला सहज बळी पडतो. एडेनोव्हायरसमुळे लक्षणे देखील गंभीर असू शकतात. डॉ. जे.एस. तितियाल यांनी दिलेल्या माहितीनुसार, विभागात येणाऱ्या डोळ्यांच्या फ्लूच्या रुग्णांचे नमुने घेण्यात आले. यामध्ये डोळ्यांचा फ्लू पसरवणाऱ्या विषाणूच्या

स्ट्रेममध्ये काही बदल झाला आहे की नाही हे तपासण्यात आले. ८० टक्के रुग्णांना एडेनोव्हायरसची लागण झाल्याचे तपासणीत आढळून आले आहे. उर्वरित रुग्णांमध्ये बॅक्टेरियाचा संसर्ग आढळून आला आहे. विभागाच्या ओपीडी आणि इमर्जन्सीमध्ये दररोज रुग्ण येत आहेत. गेल्या दिवशी १०० हून अधिक रुग्ण आपत्कालीन स्थितीत आले होते. लोकांना डोळा फ्लूची लक्षणे

दिसल्यास सावधगिरी बाळगण्याचा सल्ला दिला जातो. दिवसेंदिवस वाढत आहे रुग्णांची संख्या रुग्णांची संख्या दिवसेंदिवस वाढत आहे. दिल्लीतील लोकनायक हॉस्पिटल, जीटीबी, संजय गांधी हॉस्पिटलसह एम्सच्या ओपीडीमध्ये दररोज १०० हून अधिक डोळ्यांच्या फ्लूचे रुग्ण येत आहेत. डोळ्यांच्या फ्लूपासून

दिसल्यास सावधगिरी बाळगण्याचा सल्ला दिला जातो. दिवसेंदिवस वाढत आहे रुग्णांची संख्या रुग्णांची संख्या दिवसेंदिवस वाढत आहे. दिल्लीतील लोकनायक हॉस्पिटल, जीटीबी, संजय गांधी हॉस्पिटलसह एम्सच्या ओपीडीमध्ये दररोज १०० हून अधिक डोळ्यांच्या फ्लूचे रुग्ण येत आहेत. डोळ्यांच्या फ्लूपासून

बचाव करण्यासाठी प्रत्येकाने सतर्क राहणे गरजेचे असल्याचे डॉक्टरांचे म्हणणे आहे. कसा टाळावा डोळ्यांचा फ्लू दिल्लीतील सर गंगाराम हॉस्पिटलमधील नेत्र विभागाचे एचओडी प्रोफेसर स्पष्ट करतात की डोळ्यांच्या फ्लूपासून बचाव करण्यासाठी अनेक सावधगिरी बाळगणे आवश्यक आहे. बाधित व्यक्तीच्या रुमालाला आणि टॉवेलला हात लावू नका. ठराविक अंतराने हात धुत राहा. पुन्हा पुन्हा डोळ्यांना स्पर्श करू नका. दिवसातून दोन ते चार वेळा डोळे धुत राहा. डोळ्यातून पाणी येत असेल तर स्वतःहून उपचार करू नका. या प्रकरणात डॉक्टरांचा सल्ला घ्या.

कु. नेहा हंचनाळे हिची महात्मा बसवेश्वर

महाविद्यालयाने घेतली शिक्षणाची संपूर्ण जबाबदारी

लातूर : महात्मा बसवेश्वर महाविद्यालय, लातूर येथील अकरावी विज्ञान शाखेमध्ये शिक्षण घेत असलेली कु. नेहा हंचनाळे हिची महात्मा बसवेश्वर महाविद्यालयातील भौतिकशास्त्र व संगणक शास्त्र विभाग प्रमुख प्रा. वनिता पाटील यांनी पुढील शिक्षणाची संपूर्ण जबाबदारी घेतली आहे. कु. नेहा हंचनाळे ही सध्या महात्मा बसवेश्वर महाविद्यालयात अकरावी विज्ञान शाखेमध्ये शिक्षण घेत असून तिची क्रॉप सायन्सची संपूर्ण शैक्षणिक फी प्रा. वनिता पाटील आणि प्रभारी प्राचार्य डॉ. संजय गवई यांनी भरली तर श्रीपाद ढगे यांनी तिला महाविद्यालयाचा गणवेश मोफत दिला.

LATUR BHUKAMP

शुक्रवार २८ जुलै २०२३

४

कन्यादान प्रथा बंद करा; जिल्हाधिकारी यांना निवेदन

लातूर : मुलगी,लेक ही दान करण्याची वस्तू नाही त्यामुळे विवाहात कन्यादान हा महिला जातीवर अन्याय करणारा व अपमानास्पद शब्द आणि प्रथा असल्याने या शब्दाला पर्याय शब्द द्यावा किंवा या कन्यादान प्रथेला फाटा द्यावा अशी मागणी लातूरच्या माजी नगरसेविका तथा स्थायी समिती सदस्या सौ.रागिणी यादव आणि शिष्ट मंडळाचे लातूरच्या नवनियुक्त जिल्हाधिकारी सौ.वर्षा ठाकूर-घुगे यांच्याकडे एक निवेदनाद्वारे केली आहे.तसेच सौ.रागिणी यादव यांनी यापूर्वी महिलांच्या ज्या वस्तू आहेत त्यात बांगड्या, साडी,चोळी बुखा या निषेध म्हणून अनेक आंदोलनात वापरले जातात,त्या वापरू नये यासाठी निवेदन दिले होते त्याचे देखील स्मरण यावेळी करून देण्यात आले.

आपल्या हिंदू संस्कृतीत व सर्व धर्मात मुलगी ही लक्ष्मी मानली जाते.तसेच विवाहापूर्वी माहेर आणि विवाहानंतर सासरी अश्या दोन्ही घरी प्रकाश देते असे आपण कालांतराने मानतो.परंतु कालांतराने चालत आलेल्या काही प्रथा या मुलीवर व महिला जातीवर अन्यायकारक आहेत अशी भावना महिला वर्गात प्रामुख्याने आज आहे,मात्र त्यावर कोणी बोलण्याचा पुढाकार घेत नाही.पूर्वी शिक्षण व जनजागरणाचा अभाव असल्याने काही प्रथा,बाबी चालल्या,ज्या सहन केल्याखेरीज पर्याय नव्हता.परंतु आज सर्व क्षेत्रात महिला ही आघाडीवर असल्याने व पुरुष-महिला हा भेदभाव न करण्याचे शासनाचे धोरण असल्याने महिलांना ओझे म्हणून पाहणे हे कोठे तरी थांबले पाहिजे.तसेच पूर्वीपासून आजपर्यंत

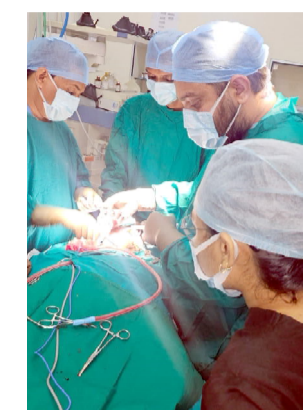
चालत आलेल्या कांही अन्यायकारक प्रथा देखील थांबल्या पाहिजेत किंवा त्याला फाटा दिला पाहिजे.ज्यात विवाहात कन्यादान म्हणून एक प्रथा आहे.ज्यात दान हा शब्द वापरला जातो.खरं तर मुलगी ही दान असू शकत नाही.कारण जी दानाची व्याख्या आहे त्यात ती बसत नाही,तरी तीला दान समजणे आणि सर्व समाजासमोर त्याचे दान करणे म्हणजे हा एकप्रकारे तिच्यावर आणि महिला जातीवर मोठा अन्यायच आहे किंबहुना तिचा अपमान आहे.कारण मुलीचा जेवढा हक्क सासरी असतो तेवढाच हक्क माहेरी पण असतो.त्यामुळे मुलीला दान समजणे हे बंद झाले पाहिजे व तिला सन्मानाने दोन्ही घरी ठेवण्याची गरज आहे.किंवा मना जी वर्षानुवर्षे चालत आलेली कन्यादानाची प्रथा आहे तिचे नाव

बदलण्याची किंवा ती प्रथाच बंद करण्याची किंवा या प्रथेला फाटा देण्याची मागणी बुधवारी निवेदन द्वारे करण्यात आली आहे.तसेच कांही दिवसापूर्वी सौ.रागिणी यादव यांनी लातूरच्या जिल्हाधिकारी यांच्यासह मुख्यमंत्री,उपमुख्यमंत्री, राज्यपाल यांच्याकडे निवेदनाद्वारे महिलांचे जे आभूषण आहेत ते साडी,चोळी बांगड्या आणि बुखा ह्या आपल्याकडे आंदोलनात आणि निषेध म्हणून सर्रास वापरले जातात ते देखील बंद व्हावे अशी मागणी केली होती याचीही आठवण यावेळी रागिणी यादव आणि शिष्टमंडळाचे मा.जिल्हाधिकारी यांना करून दिली.याप्रसंगी या शिष्टमंडळात सौ जयश्री भुतेकर,सौ.आशा रामचंदानी, सौ.काशीबाई हांडे, सौ.देवकन्या राऊत,सौ.कोमल सावंत,सौ.मीना कुकर आदी उपस्थित होत्या.

तोंड उघडण्याच्या लाईव्ह शस्त्रक्रियेत डॉक्टरांना यश

लातूर : सुपारी, गुटखा, तंबाखू या पदार्थांचे दीर्घकाळ सेवन केल्याने तोंड उघडत नसलेल्या एका ४२ वर्षीय रुग्णांवर लोणी, अहमदनगर येथील राष्ट्रीय मुख शल्य परिषदेत लातूर येथील एमआयडीएसआर दंत महाविद्यालयातील मुख शल्य तज्ञ डॉ. गोविंद चांगुले यांनी तोंडाची उघड-झाप करण्याच्या गुंतागुंतीच्या शस्त्रक्रियेचे देशभरातील ९०० मुख शल्य तज्ञांच्या समक्ष लाईव्ह सादरीकरण करून शास्त्रक्रिया यशस्वी केली.

अहमदनगर येथील एक ४२ वर्षीय व्यक्तीने गुटखा, सुपारी व तंबाखू या पदार्थांचे दीर्घकाळ सेवन केल्यामुळे त्याचे तोंड केवळ पाच मिलीमीटर एवढेच उघडत होते. त्यामुळे त्यांना दैनंदिन अन्न, टिखट पदार्थ प्राशन करण्यास त्रास होत होता. तोंड अतीशय कमी प्रमाणात उघडत असल्याने व औषधोपचारांने आजार आटोक्यात येत नसल्यामुळे प्रवरा ग्रामीण दंत महाविद्यालयातील मुख शल्य

तज्ञांनी शस्त्रक्रिया करून घेण्यास सांगितले. दयान प्रवरा आरोग्य अभिमत विद्यापीठ, लोणी, अहमदनगर येथील ग्रामीण दंत महाविद्यालयातील मुख शल्य विभाग व भारतीय मुख शल्य तज्ञ संघटना यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित तीन दिवशीय राष्ट्रीय मुख शल्य परिषदेत (ता. १९ जुलै) रोजी डॉ. गोविंद चांगुले यांनी देशभरातून आलेल्या ९०० मुख शल्य तज्ञ, पदव्युत्तर विद्यार्थी यांच्या समोर आजारग्रस्त रुग्णाच्या तोंडात शस्त्रक्रिया करून आतील भागातील कडक झालेले स्नायू शिताफीने मोकळे करून व त्या ठिकाणी नाकाच्या दोन्ही बाजूची चमडी (नासोलेबीयल फ्लॉप) काढून त्या ठिकाणी लावून ही लाईव्ह शस्त्रक्रिया यशस्वीपणे पूर्ण केली. शस्त्रक्रियेनंतर रुग्णाचे ४५ मिलीमीटर अर्थात तोंडात चार बोटे जातील इतके तोंड उघडण्यात आले. या शस्त्रक्रियेसाठी मुख शल्य तज्ञ डॉ. सतीश खडें यांनी सहाय्य केले तर

ज्ञानेश्र्वर साखरे, डॉ. शुभम भेले यांनी या परिषदेत सहभाग नोंदवला. या परिषदेसाठी कार्यकारी संचालक डॉ. हनुमंत कराड, प्राचार्य डॉ. सुरेश कांगणे, उप प्राचार्य डॉ. यतिशकुमार जोशी यांनी प्रोत्साहन दिले.गुटखा, सुपारी, तंबाखू, पानमसाला, मावा, जर्दा सतत चघळत राहिल्यामुळे तोंडातील स्नायूची लवचिकता संपुष्टात येवून ओरल सबन्ड्युक्स फाब्रिसिस हा आजार जडतो. त्यामुळे तोंडाची उघड-झाप करण्यास अडचणीचे होते. अन्न प्राशन करण्यास, टिखट खाण्यास त्रास होतो. जळजळ होणे, आग होणे अशा अडचणी उद्भवतात. या आजारावर प्रथमावस्थेत तोंडाचे व्यायाम व औषधोपचार करून व व्यसन थांबवून आजाराचा प्रादुर्भाव रोखता येतो. वेळीच उपचार न घेतल्यास या आजाराचे कर्करोगात रूपांतर होण्याचा संभाव्या धोका उद्भवू शकतो. मात्र आजाराचा प्रादुर्भाव वाढल्यानंतर शस्त्रक्रिया हा एकमेव पर्याय उरतो.

दयानंद विधी महाविद्यालयात जे.एम.एफ.सी. कॅश कोर्स

लातूर : महाराष्ट्र शैक्षणिक क्षितिजावर आपल्या उज्वल शैक्षणिक कार्याची अम्लान मुद्रा उमटविण्याचा दयानंद शिक्षण संस्थेने न्यायालयीन क्षेत्रात प्रथम वर्ग न्याय दंडाधिकारी होऊ इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी आज एका मार्गदर्शन कार्यक्रमाले आयोजन केले होते. प्रस्तुत मार्गदर्शन कार्यक्रम हा दयानंद विधी मार्गदर्शन कक्षा मार्फत आयोजित आला होता.प्रथम वर्ग न्याय दंडाधिकारी पदासाठी पूर्व तयारी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना अल्प वेळेत परिपूर्ण तयारी कशी करावी, या विषयावर सखोल मार्गदर्शन उपलब्ध व्हावे म्हणून दयानंद मार्गदर्शन कक्षा (Dayanand Law Guidance Cell) तर्फे विधीतज्ञांच्या वाळ्यानेचे आयोजन केले होते. यामध्ये प्रामुख्याने लातूर जिल्हा व सत्र न्यायालयातील निष्णात विधीज्ञ मा. प्रशांत मळे, विधीज्ञ मा. अजिंक्य निकम, प्रा. अॅड. स्वाती पाटील, प्रा. अॅड. पठाण मुस्तफा यांची प्रमुख उपस्थिती होती. या कार्यक्रमात प्रमुख व्याख्याते म्हणून उपस्थित झालेल्या मार्गदर्शक विधीज्ञांनी परीक्षेची तयारी कशी करावी, अभ्यास करताना कोणकोणत्या बाबींची खबरदारी घ्यावी व परीक्षेला कसे सामोरे जावे, याविषयी तपशीलवार मार्गदर्शन केले.मंचावर प्रमुख अतिथींबरोबर दयानंद विधी महाविद्यालयाच्या प्राचार्या मा.डॉ. पूनम नाथानी व दयानंद मार्गदर्शन कक्षाचे समन्वयक मा. प्रा. डॉ. एन. डी. जाधव हे उपस्थित होते.

या विद्यार्थ्यांच्या मार्गदर्शनस्तव आयोजित्यात आलेल्या या समारंभात प्रांभी दयानंद विधी महाविद्यालयाच्या कुशल प्राचार्या डॉ. पूनम नाथानी यांच्या शुभहस्ते पाहण्याचा यथोचित सत्कार करण्यात आला. दयानंद मार्गदर्शन कक्षा (ज्यूरपरपव व्हीडव्हरपलशा उशश्रत्र) समन्वयक प्रा. डॉ. एन. डी. जाधव यांनी कार्यक्रमालाच्या आयोजनामागील दयानंद शिक्षण संस्थेची प्रधान भूमिका व मार्गदर्शन कक्षाचे उद्दिष्ट यांवर अभ्यासपूर्ण प्रास्ताविक केले. विद्यार्थ्यांना न्याय क्षेत्रात उत्तमरीतीने यशस्वी होता यावे म्हणून आयोजित्यात आलेल्या या मार्गदर्शनपर कार्यक्रमात अभ्यासपूर्ण व सखोल माहिती देऊन विद्यार्थ्यांचे उद्बोधन केल्याबद्दल प्रा. स्वाती पाटील यांनी त्यांचे विशेष आभार मानले. दयानंद शिक्षण संस्थेच्या संचालक मंडळाच्या सततच्या मार्गदर्शन व सहकार्यांमुळे सद्द कार्यक्रम यशस्वी झाला. विद्यार्थ्यांसाठी आयोजिलेल्या या विशेष मार्गदर्शनपर समारंभासाठी स्पर्धक विद्यार्थी, सर्व प्राध्यापक, कर्मचारी वर्ग तथा निमित्तित मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

क्र.	जागा	खरेदी करणाऱ्याचे नाव	जागा विक्री करणाऱ्याचे नाव	सर्वे नंबर व प्लॉट नंबर	क्षेत्रफळ
१८५०	नजीर गफूरसाब शहा	अबरा र इलियास अहमदखान		१२९	१२०० चौ. फु.
१८५१	नूरजहाँ बेगम समीयोद्दीन बागवान	अजहर समीयोद्दीन बागवान		१२९	१०३० चौ. फु.
१८५२	राजकुमार नरसिंग बंडगार	नरसिंग बंडगार		-	११८५.७५
१८५३	तुकाराम नामदेव कंदापुरे	महेश शिवाजी गोडभरले		२५७	७२.३० चौ. मी.
१८५४	सुजाबओद्दीन असदुल्ला शेख	असदुल्ला मियासाब शेख		४७७ पै.	५०० चौ. फु.
१८५५	संजय अनिरुद्ध भुसांरे व इतर	अनिरुद्ध भुसांरे		-	५२५ चौ. फु.
१८५६	शहानवाज दस्तगीर सय्यद	शेख रहमान		३०९	४० X २४
१८५७	ईश्वर केशव धंडारकोटे	सहदेव वाघमोडे		-	४५० चौ. फु.
१८५९	सौ. सविता विश्वनाथ शेळके	दर्शन नवीनचंद्र जैन		७६२१	१४४९.२० चौ. फु.
१८६०	बालाजी पांडुरंग गडदे	पांडुरंग गडदे		-	२४ X ५०
१८६१	सुनंदा रामदास बिराजदार व इतर	रामदास बिराजदार		-	८७.९४
१८६१	इशरतबी अमीर शेख	अमीर मदार शेख		-	१००० चौ. फु.
१८६२	रविंद्र संदीपान सुतार	संदीपान किशन सुतार		२८	१५ X १९
१८६३	धर्मवीर योगीराज भारती	प्रशांत पंडीतराव चेडे		२२३/अ	७७.१९
१८६४	धर्मवीर योगीराज भारती	लोहिया बिल्डर्स पै.		२२३/अ	७६.५८
१८६५	ओमप्रकाश विजयकुमार गिरी	लोहिया बिल्डर्स पै.		२२३/अ	७६.७४
१८६६	सौ. मनिषा रूपगीर पुरी	लोहिया बिल्डर्स पै.		२२३/अ	७६.७४
१८६७	धर्मवीर योगीराज भारती	लोहिया बिल्डर्स पै.		२२३/अ	७६.७४
१८६८	शुभम शिवराज चाकोते व इतर	बसवंत पंडरीनाथ पाटील		-	४२ X २०
१८६९	महेबूबपाशा गणी शेख	फैजलखान जकीखान कायमखानी		९८८२	६०० चौ. फु.
१८७०	असलमफैज सैफुल्लाखान पठाण	सलीम अब्दुल कादर		२६०/अ	१३० चौ. मी.
१८७१	योगानंद शिवानंद दाडगे	विजयकुमार अग्रोया		२४४/अ	२००० चौ. फु.
१८७२	महेबूब हसन दगडूमियाँ शेख	इब्राहीम मैनाद्दीन शेख		१२९ पै.	६०.६४ चौ. फु.

स्वाक्षरीत / -
कर अधिक्षक
क्षेत्र क्र. D
लातूर शहर महानगरपालिका, लातूर

महिला स्वयं सहायता गट; ६० लाख महिलांना लाभ

मुंबई दि. २८: उमेद अभियानातील महिलांच्या स्वयं सहाय्यता गटांना देण्यात येणाऱ्या फिक्त्या निधीत दुपटीने वाढ करून ३० हजार रुपये निधी प्रत्येक गटांना देण्याचा तसेच कर्मचारी व चळवळीतील संसाधन व्यक्तींना देखील मानधनात भरवी वाढ करण्याची घोषणा मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांनी केली. मुख्यमंत्र्यांनी यासंदर्भात निवेदन केले. महिलांनी देशाच्या विकासात महत्त्वाची भूमिका आहे.

आपल्या निवेदनात मुख्यमंत्री म्हणतात की, महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवव्यवस्था अभियानांतर्गत स्वयं सहाय्यता गटांना प्रती गट रु १५ हजार फिक्ता निधी देण्यात येतो. त्यामध्ये वाढ करून प्रती समुह रु ३० हजार फिक्ता निधी

देण्यात येईल. या वाढीमुळे अतिरिक्त रु ९१३ कोटी एवढ्या निधीची तरतुद राज्य शासनामार्फत करण्यात येणार आहे. स्वयं सहाय्यता गटांना दैनंदिन मार्गदर्शन करण्यासाठी गावपातळीवर एकूण ४६ हजार ९५६ समुदाय संसाधन व्यक्ती (उत्ख) कार्यरत आहेत. त्यांना सर्वसाधारणपणे दरमहा रु ३ हजार एवढे मानधन अदा करण्यात येते. बजट गट चळवळीतील त्यांचे योगदान व मागणी लक्षात घेऊन त्यांच्या मानधनात वाढ करून ते प्रति माह ६ हजार रुपये एवढे करण्यात येणार आहे. या करिता १६३ कोटी रुपये एवढ्या अतिरिक्त निधीची तरतुद करण्याची घोषणाही मुख्यमंत्र्यांनी

केली. या अभियानात राज्यस्तरापासून ते क्लस्टर स्तरापर्यंत स्वतंत्र, समर्पित व संवेदनशील यंत्रणा तयार करण्यात आलेली आहे. सद्यस्थितीत अभियानांतर्गत एकूण २७४१ कंत्राटी कर्मचारी कार्यरत असून त्यांच्या मासिक मानधनामध्ये १० टक्के वाढ करण्यात येणार आहे तसेच त्यांच्या इतरही मागण्या मान्य करण्यात आल्या आहेत, असेही मुख्यमंत्री म्हणाले.

स्वयं सहाय्यता गटातील महिलांना उत्पादीत केलेल्या वस्तूचे मूल्यवर्धन करणे, गुणवत्तेत वाढ करणे, आधुनिक पॅकेजिंग व ब्रॅन्डिंग करिता प्रोत्साहन देणे व उत्पादनांना हक्काची बाजारपेठ मिळवून देणे इत्यादी उपक्रम

सततच्या पावसात खरीप पिकांची अशी घ्या काळजी

कृषि विभागाकडून शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन

लातूर : जिल्ह्यात मागील चार-पाच दिवसांपासून झालेल्या संततधार पावसामुळे पिकांच्या वाढीवर परिणाम दिसून येवू शकतो. तसेच तणांचा प्रादुर्भाव वाढत असून आंतरमशागतीच्या कामांना बाधा निर्माण होवू शकते. अशा परिस्थितीमध्ये शेतकऱ्यांनी पिकांची कशी काळजी घ्यावी, याविषयी जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी रक्षा शिंदे यांनी खालीलप्रमाणे मार्गदर्शन केले आहे.

शेतात साचलेला पाण्याचा निचरा करावा- वापसा येताच बळीराम नांगराने चार ओळींनंतर सरी पाहून घ्यावी जेणेकरून यापुढील काळात शेतात अतिरिक्त पाणी साचून राहणार नाही. अन्नद्रव्ये व्यवस्थापन- चराद्वारे शेतामध्ये साचलेले पाणी शेताबाहेर काढून देणे. मागील काही दिवसांत होत असलेल्या संततधार पावसामुळे जमिनीतील अन्नद्रव्यांचे प्रमाण कमी झाले आहे. त्यासोबतच जमिनी वापशावर येत नसल्यामुळे पिके जमिनीतील अन्नद्रव्ये घेऊ शकत

नाहीत. यामुळेच सोयाबीनचे पीक पिवळे पडले आहे. अशा परिस्थितीमध्ये फवारणीद्वारे १९:१९:१९, ५० ग्रॅम + सूक्ष्ममूलद्रव्ये ग्रेड-२५० मिली प्रति १० लिटर पाणी याप्रमाणे फवारणी करावी. तणांचे व्यवस्थापन- जमिनी वापशावर येताच आंतरमशागतीद्वारे कोळपणी करून घ्यावी. आंतरमशागत करणे शक्य नसल्यास पीक एक महिन्याच्या असेपर्यंत तणनाशकाच्या मदतीने तणांचा बंदोबस्त करून घ्यावा. उगवणी पश्चात तणनाशकामध्ये ओडीसी ४० ग्रॅम किंवा परस्युट ४०० मिली २०० लिटर पाण्यातून एक एकर क्षेत्रावर फवारणी घ्यावी. तणनाशक फवारणीसाठी स्वतंत्र पंप असावा तसेच स्वच्छ पाणी वापरावे. कीड आणि रोगाचे व्यवस्थापन- सोयाबीन पीक २५ ते ३० दिवसांचे झाले असेल तर कीड आणि रोगाच्या नियंत्रणासाठी थायोमिथोक्झाम + लॅमडा साइलोलॉरीन (अलिका) ०३ मिली किंवा कोराजन ०३ मिली किंवा

प्रोफेनॉफॉस ५० टक्के २० मिली यासोबत साफ (मॅन्कोझेब आणि कार्बेन्डाझीम) हे बुशशिनाशक २० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यातून फवारणी घ्यावी. तू पिकामध्ये मर रोगाच्या प्रतिबंधात्मक उपाययोजनेसाठी बायोमिक्स किंवा ट्रयकोडर्मा २०० मिली प्रति १० लिटर पाण्यात घेऊन ओळीच्या बाजूने ड्रॅचिंग किंवा आळवणी घ्यावी. गोगलगाय प्रादुर्भाव नियंत्रण- शंखी गोगलगाय गोळा करून मिठाच्या पाण्यात टाकुन नष्ट करावयात. गोगलगायच्या नियंत्रणाकरीता दाणेदार मेटाल्डीहाईड हे गोगलगाय नाशक २ किलो प्रति एकर या प्रमाणे शेतामध्ये बांधाच्या कडेला आणि बांधावर सांघकाळच्या वेळी पसरून द्यावे. गोगलगायीचे अंडी आढळून आल्यास कोळपणी करून नष्ट करावेत. दुबार पेरणी- ज्या ठिकाणी दुबार पेरणी करावी लागणार आहे, त्यासाठी सोयाबीन आणि तू या आंतरपीक पद्धतीचा किंवा सलग तू पीक किंवा सूर्यफूल या पिकाची निवड करून पेरणी करावी.

श्री.तिरूपती ट्रेडिंग कंपनी

शिवाजी चौक, निलंगा, जि. लातूर

जैन टिक्क सिंचन
जैन सिंगलर
जैन पी.व्ही.सी.पार्सपे
-: अधिकृत विक्रेते:-
प्रो. गुणवंत वाळुवाड हतपरकर

फोन:-दु. २४२४६३, मो.९४०४६८२९९९

छोटी झेरॉक्स मशीन व प्रिंटर विक्री कलर प्रिंट/झेरॉक्स B/W प्रिंट/झेरॉक्स जम्बो झेरॉक्स/प्रिंट डिझाईनिंग/पासपोर्ट फोटो रिपीटींग/टोवर/फोटो पेपर लॉमिनेशन मशीन व मटेरिअल

झेरॉक्स मशीने अधिकृत विक्रेते : **बोरा झेरॉक्स**
व्यापारी धर्मशाळा, महात्मा गांधी चौक, लातूर. **9673344777**

SINCE 1972

माळवदकर एजन्सीज

सावेवाडी, लातूर
mo. 9422656522

सर्व प्रकारच्या फर्निचरचे उत्पादक व विक्रेते